

"חוקים להורותם"
הלכות מעקה

לב שזמע

שיעורי הרה"ג
רבי שמעי' לעזו שליט"א
דומ"ץ קהל ישב לב דסאטמאר
לונדון

על פרשת השבוע

אמור - ל"ג בעומר

ניתן לשמוע השיעורים ב'קול הלשון'

020 81917000

[ex3,1.11.1]

שגיאות מי יבין - אי אפשר לבר בלא תבן
בבקשה, המוצא שגיאה כלשהוא יואיל להודיע למו"ל למען יתוקן אי"ה

להערות והארות ולקבלת הגליון

יש לשלוח לאימעל: levshomeya@gmail.com

לעילוי נשמת

הרה"ח מקים עולה של תורה

ר' ישעי' זאב בן הרה"ח ר' ישראל ישכר זלה"ה

גלב"ע י"ב תשרי תשע"ז

ת. נ. צ. ב. ה.

עורך: יצחק אייכלר

052-7121811

סדר ועימוד: א. י. גרינוואלד

054-8494370

תוכן הענינים

ז'ספרתם לכם ממחרת השבת' - הכנה לקבלת התורה..... ד

☆ וספרתם לכם ממחרת השבת☆ ימי הספירה נועדו לתיקון המידות ☆ אני ה' אלוקים המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים ☆ 'אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים' - מהעבדות לארציות המצרים

ח'ממושבותיכם תביאו לחם תנופה וכו' ביכורים לה'..... ח

☆ ממושבותיכם תביאו לחם תנופה - מנחה חדשה מביתו של כל יהודי ויהודי ☆ אשרי אביו שלמדו תורה ☆ רוחו בם נחה ☆ ואני אמרתי לריק יגעתי - לתוהו והבל כוחי כיליתי ☆ והיו הדברים האלה 'על' לבבך ☆ אל תאמר נער אנכי - להכניס עוז ותעצומות בנפש הילדים ☆ בנו קודמו ☆ ההשקעה בילדים - ההשקעה הטובה והנצחית ☆ ברא מזכי אבא - מחייו ולאחר מיתו

י'ונקדשתי בתוך בני ישראל - מצות קידוש ה'..... י'

☆ ונקדשתי בתוך בני ישראל - מצות קידוש ה' ☆ העיקר שיהיה מוכן ומזומן בכל עת למסור נפשו ☆ יזהר שתהיה קבלתו מושרשת בליבו ותהיה לו לעזר להרחיקו מכל העבירות ☆ לחיות על קידוש ה' - קשה יותר מלמות על קידוש השם ☆ המקדש שם שמים בעיני הבריות - הקב"ה מתפאר בו ☆ אוהב ה' שערים המצוינים בהלכה - קידוש ה' של לומדי התורה ☆ כל העושה מצוה או נמנע מלעשות עבירה - לשם שמים - הרי זה קידש את ה' ☆ 'ולא תחללו את שם קדשי' - קיום המצוה באופן שמתקדש שם הוי"ה

ל"ג בעומר

כז'בזכות התנא האלוקי ר' שמעון בר יוחאי'..... כז

☆ דהא כל יומא דא ברשותי קיימא ☆ יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין ☆ הרבה עקרונות נפקדו וחולים נתפאו ☆ שערי דמעוות לא ננעלו ☆ השתטחות על קברו של ר' שמעון

לד'שמחת ל"ג בעומר..... לד

☆ בפורים קבלו ברצון את תורת הנגלה ובל"ג בעומר קבלו את תורת הנסתר ☆ פורים ול"ג בעומר מסוגלים לתשובה כיום הכיפורים ☆ יום כיפור בפנים ושמחת תורה בחוץ ☆ שמחת ל"ג בעומר באה מגילוי שורש תורה שבעל פה אצל רשב"י ☆ השמחה ביום הזה על ציון ר' שמעון בן יוחאי היא שלא כטבע ☆ מן השמים מסייעים לשמוח בל"ג בעומר - שמחה שהיא למעלה מן הטבע

פרשת אמור

'וספרתם לכם ממחרת השבת' – הכנה לקבלת התורה

☆ וספרתם לכם ממחרת השבת ☆ ימי הספירה נועדו לתיקון המידות ☆ אני ה' אלוקיכם המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים ☆ 'אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים' – מהעבדות לארציות המצרים

שבעת ימים', עד שנעשו נקיים וראויים להידבק בהקב"ה ולקבל ממנו את התורה^א.

ובהמשך דברי הזוה"ק מובא, שמי שבא טהור לחג השבועות, וחשבון ימי הספירה לא נאבד ממנו, כשבא ללילה זה, צריך לעסוק בתורה, להתחבר בה ולשמור את הטהרה העליונה – 'דכיו עילאה' שיורדת אליו ומטהרת אותו^ב.

עוד מובא בזוה"ק (שם דף צח.), שחסידים הראשונים ידעו על מעלת הלילה, והם היו ניעורים ולומדים כל הלילה, והיו

וספרתם לכם ממחרת השבת

'וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עומר התנופה שבע שבתות תמימות תהיינה, עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמשים יום והקרבתם מנחה חדשה לה" (כג טו-טז). מדברי הזוה"ק (פר' אמור צז) מתגלה לנו סוד תקופת 'ספירת העומר', שלאחר שבני ישראל מלו את עצמם בארץ מצרים פסקה מהם טומאת המצרים, ומאז הם החלו לספור ספירת טהרה – 'חושבנא לדכיותא', על דרך מה שנאמר (ויקרא טו כח) 'וספרה לה

א. זו לשון הזוה"ק 'ישראל כד הוו במצרים הוו ברשותא אחרא והוו אחידן במסאבותא – כאתתא דא כד היא יתבא ביומי דמסאבותא, בתר דאתגזרו עאלו בחולקא קדישא דאקרי ברית, כיון דאתאחדו ביה פסק מסאבותא מנייהו, כדא אתתא כד פסקו מנה דמי מסאבותא, בתר דאתפסקו מנה מה כתיב, 'וספרה לה שבעת ימים', אוף הכא כיון דעאלו בחולקא קדישא פסקא מסאבו מנייהו, ואמר קודשא בריך הוא מכאן ולהלאה חושבנא לדכיותא, 'וספרתם לכם' – לכם דייקא, כמה דאת אמר 'וספרה לה שבעת ימים', לה – לעצמה, אוף הכא 'לכם' – לעצמכם. ולמה, בגין דאתדכאה במיין עלאין קדישין ולבתר למיתי לאתחברא ביה במלכא ולקבלא אורייתיה'.

ב. 'תא חזי, כל בר נש דלא מני חושבנא דא – אינון שבע שבתות תמימות למזכי לדכיותא דא, לא אקרי טהור, ולא בכללא דטהור הוא, ולא הוא כדאי למהוי ליה חולקא באורייתא.

העבודה, שנרמז בזה על כללות מידותיו של האדם, שבמהלך תקופת ספירת העומר, צריך לעבוד על מידותיו – לזככם ולטהרם.

ויתבאר עפ"י המובא באור המאיר (ויקרא, ספירת העומר ד"ה ולהבינך) בזו הלשון

'אשר נודע, מדה בכלליות נקרא שבוע אחד, והימים הפרטים הם פרטיות המדות הכלולים בה. דרך משל, שבוע ראשונה שולטת מדת החסד, וכל אחד בפרוטרוט – היא המדה הכלולה במדת החסד כנודע, ויכול האדם להבין כל זאת מבחינת עצמו, בראותו שהאהבה גוברת עליו לפעמים לאיזה דבר, ומתלהב כל כך באהבה רבה, עד שנופל אחרי האהבה מורא בלבו – אולי תאבד ממנו בחינת אהבתו, וזה נקרא 'גבורה שבחסד', שזאת היראה נכללת באהבה, ועיקר גוברת עליו האהבה. ומי שיש לו דעת, יכול להשכיל ולהבין ענין מהות התכללות המדות זו בזה, והמה אחדות אחד. ולזה כיוונו חז"ל (ראש השנה ה.) מצוה לממני יומי ומצוה לממני שבועי. ובודאי לא לאמירה וספירה לבד יצאו ללמד, כי אם לדבר הלמד מענינו, איך לתקן מלא קומתו מראש עד עקב, בכלל ופרט ז' ימי

אומרים, שהם רוצים לרשת את השפע קודש שנשפע בלילה זה – 'ירותא קדישא', להם ולבניהם השני העולמות.²

ובתורת חיים (מקאסוב פר' אמור ד"ה וספרתם) רמז את טהרתם של ישראל בציווי התורה לספור את העומר, וזו לשונו 'אתה ציוויתנו על ידי משה עבדך לספור ספירת העומר כדי לטהרנו מקליפותינו, ולא מצינו שום רמז בציווי כדי לטהרנו מקליפתנו. אלא יש לומר, נוטריקון של 'לכם' – כדי לטהרנו מקליפותינו. נמצא שהציווי נרמז בפירוש על ידי משה³.

העולה מן הדברים, שאף אנו – אחר שיצאנו מחלאת טומאת מצרים, עלינו להיטהר בימים האלו, כדי שנהיה ראויים להידבק בהקב"ה ונזכה לקבל ממנו את התורה ביום מתן תורתנו הבא עלינו לטובה⁴.

ימי הספירה נועדו לתיקון המידות

והנה ידוע שימי הספירה הולכים ונמנים לפי סדר המידות (חג"ת נה"מ). וכל יום וכל שבוע רומז למידה אחרת שבתוך אחד מאלו ז' המידות. ויש לומר על דרך

ומאן דמטי טהור להאי יומא וחושבנא לא אתאביד מניה, כד מאטי להאי ליליא, לבעי ליה למלעי באורייתא ולאתחברא בה ולנטרא דכיו עלאה דמטי עליה בהווא ליליא, ואתדכיל.

ג. זו לשון הזוה"ק 'ועל דא חסידי קדמאי לא הוו ניימי בהאי ליליא, והוו לעאן באורייתא ואמרי ניתי לאחסנא ירותא קדישא לן ולבנן בתרין עלמין'.

ד. בספר שיח שלמה (הג הסוכות עמ' קו) להרה"ק ר' שלמה מבאבוב זצוק"ל, הובא זאת בשמו של קה"ק הבעש"ט זיע"א.

ה. יש לרמוז זאת בדברי רבי עקיבא (יומא פה:) 'אשריכם ישראל, לפני מי אתם מטהרים ומי מטהר אתכם', שמכח 'תספרו חמשים יום' שהם כמניין 'מי', 'מטהר אתכם' – תהיו טהורים וראויים לקבלת התורה. 'ומי מטהר אתכם' – 'אביכם שבשמים'.

פירוש, עשו אותנו רעים כמותם. כי המזג כשיסריח, ימשוך אליו רצון הנפש'.

ולפ"ז יש לפרש את מה שאמר הקב"ה למשה (שמות ו ו) 'לכן אמור לבני ישראל אני ה', והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים', שביציאת מצרים הקב"ה שיחרר את בני ישראל מה'גויי שקייט' של המצריים, שעצם השהות של ישראל עמהם היתה לה השפעה לרעה - 'וירעו אותנו'.

וכך בכל שנה ושנה, לאחר צאתנו מארץ מצרים, אנו הולכים ונטהרים לקראת קבלת התורה, וכפי שציווה הקב"ה את משה להכין את ישראל לקראת קבלת התורה, שיאמר להם (שמות יט ד-ו) 'אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים וכו'. ועתה אם שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי והייתם לי סגולה מכל העמים כי לי כל הארץ. ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש, אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל'.

'אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים' - מהעבדות לארציות המצרים

והנה, דבר ה' הראשון שזכינו לשמוע במעמד הנשגב של 'קבלת התורה', היה (שמות כ ב) 'אנכי ה' אלוֹקֵיךָ אֲשֶׁר

הבנין. המוטל על כל אחד מישראל לתקן פרטי מדות, הכל נלמד מענין הספירה'¹.

אני ה' אלוֹקֵיכֶם המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים

והנה, אף שבני ישראל לא נצטוו במצות ספירת העומר מיד לאחר שיצאו ממצרים - עד שהקריבו את קרבן העומר. אמנם בימים ההם, כלל ישראל נטהרו ויצאו מחלאת טומאת מידותיהם של המצרים. ועוד מצינו בפירש הר"ן על הר"ף (פסחים כח.) בשם המדרש, שכלל ישראל ספרו לעצמם את הימים לקראת קבלת התורה. וזו לשונו 'ובהגדה ג"כ אמרו, בשעה שאמר להם משה (שמות ג יב) 'תעבדון את האלהים על ההר הזה', אמרו לו ישראל: משה רבינו, אימתי עבודה זו. אמר להם: לסוף חמישים יום. והיו מונין כל אחד ואחד לעצמו. מכאן קבעו חכמים לספירת העומר, כלומר בזמן הזה שאין אנו מביאין קרבן ולא עומר אלא מחשבין נ' יום לשמחת התורה - כמו שמנו ישראל באותו הזמן'.

דהנה מצינו באור החיים (דברים כו ה ד"ה ואומרו וירעו) שכתב בזו הלשון 'ואומרו וירעו אותנו המצרים' וגו'. פירוש, שבאמצעות יסודות האדם גרמו גם לנפש להרשיע כמותם, והוא אומרו 'וירעו אותנו',

1. ובהמשך דבריו תמה תמיהה גדולה, וזו לשונו 'ותמיה לי במאוד, איך לא יחדו ויפחדו ממורא הנ"ל בני ישראל, ועינינו הרואות רובן דעלמא, בוש לא יבושו והכלם לא ידעו, אפילו בימים האדירים האלה בין פסח לעצרת, ומורא לא יעלה על ראשם - לומר מה יעשה בהגיע חג שבועות לקבלת התורה, כיון שלא זככו את עצמם כראוי, וכד מטו להאי יומא חושבנא אתאבד מהם. ואפילו מנו וגמרו מנין הספירה, כבר הקדמנו שלא באמירה תליא מלתא, כי אם בעובדא, כי מה הועילו בתקנתם שספרו לומר היום כך וכך ומדה הידוע השולט אז, והוא לא כן ידמה, ולבבו לא כן יחשוב, כי אם תיכף שהולך בחוץ, ידבר כל מה שלבו חפץ - היפך מדה מז' ימי

התאוות'¹. ועל דרך דבריו יש לומר, שכשבני ישראל היו במצרים, הם חיו 'תחת סבלות מצרים' – משועבדים למאוויהם השפלים של המצרים. וכשיצאו ממצרים – 'מבית עבדים', הם יצאו לחירות מהתאוות והעבדות של המצרים לבהמיות ולשאר הבלי עולם הזה, ואז הם נעשו ראויים לקבל את התורה – שייחד הקב"ה את שמו עליהם, ויאמר: 'אנכי ה' אלוקיך'. ומה גדולה ועצומה היתה ההתעלות שזכו לה ישראל בשעה שעמדו למרגלות הר סיני, כפי שנאמר (תהלים פב ו) 'אני אמרתי אלוקים אתם ובני עליון כולכם'.

וזן עבודתנו בימים אלו, לטהר את מידותינו מכל מה ששייך לטומאת מצרים, להילחם עם הקנאה תאוה כבוד שמוציאים את האדם מן העולם, ועל ידי כך להכשיר את עצמינו שנהיה ראויים שהקב"ה ייחד את שמו עלינו².

הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים'. ורבים מן המפרשים הקשו, מדוע נאמר 'אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים', ולא נאמר 'אשר בראתי את העולם'.

ונראה לומר, שהזכרת יציאת מצרים היא המשך למה שנאמר 'אלוקיך', שביציאת מצרים יצאו ישראל מתחת ידיהם והשפעתם של המצרים ונעשו חופשיים לקבל עול תורה – שייחד עליהם הקב"ה את שמו ויאמר להם: 'אלוקיך'.

ונראה לבאר בעומק הדברים, עפ"י המובא באבן עזרא (במדבר ו ז ד"ה לאביו) לפרש מדוע הנזיר נקרא בשמו 'נזיר'. וזו לשונו 'יש אומרים, כי מלת 'נזיר' - מגזרת 'נזר', והעד 'כי נזר אלוקי על ראשו', ואיננו רחוק. דע! כי כל בני אדם עבדי תאות העולם, והמלך האמתי שיש לו נזר ועטרת מלכות בראשו, כל מי שהוא חפשי מן

הבנין השולט אז, אם כן לא הועיל כלום בספירת העומר, כיון שעדיין לא זר מתאוותיו הגשמיות'.

ז. ומשום כך, כשגומר הנזיר את ימי נזירותו והולך לרדת ממדרגתו הקדושה להיות איש הדיוט, הוא מתחייב להביא על כך קרבן. וכפי שכתב הרמב"ן (במדבר ו יד) בזו הלשון 'וטעם החטאת שיקריב הנזיר ביום מלאת ימי נזרו, לא נתפרש. ועל דרך הפשט, כי האיש הזה חוטא נפשו במלאת הנזירות, כי הוא עתה נזר מקדושתו ועבודת השם, וראוי היה לו שיזיר לעולם ועמוד כל ימיו נזיר וקדוש לאלוקיו, כענין שאמר (עמוס ב יא) 'ואקים מבניכם לנביאים ומבחוריהם לנזירים', השווה אותו הכתוב לנביא, וכדכתיב (לעיל פסוק ח) 'כל ימי נזרו קדוש הוא לה', והנה הוא צריך כפרה בשובו להטמא בתאוות העולם'.

ח. וכמובא באור החיים (דברים ו ה) שכל אחד ואחד ראוי שהקב"ה ייחד את שמו עליו, וזו לשונו 'עוד ירצה, שעל ידי אהבת ה' ישיג מדרגה זו שיהיה ה' מיחד שמו עליו ביחוד, כדרך אומרו (בראשית כח יג) 'אלוקי אברהם אלוקי יצחק'. ופירושו, שכל אחד ראוי בפני עצמו שיתיחד שם אלקותו עליו. ותמצא, שאברהם ביאר בו הכתוב שהיה אהוב, דכתיב (ישעיה מא ח) 'זרע אברהם אוהבי', וכמו כן רמז הכתוב כאן, שכל שאהוב ה', יקרא ה' אלוהו ביחוד'.

אכן, זהו ההתחלה והראשית בעבודת תיקון המידות, למשוך את עצמנו לצאת מהשעבודים לארציות ולשאר הנאות עולם הזה. להתגבר על היצר הרע ולומר לו: 'אני לא מוכרח', 'אינני משועבד אליך', אדרבה, 'אנא עבדא דקודשא בריך הוא'.

אמנם מי שהוא עבד לתאוותיו, הוא מכור (אדיקטעד) אליהם ואיננו שולט בעצמו (הער איז נישט באזיך, אויס מענטש), כיצד יוכל לקבל את התורה להיות עבד ה' - בשעה שהוא לא 'בעל הבית' של עצמו, אלא תאוותיו הם אלו ששולטות עליו והוא משועבד אליהם.

ממושבותיכם תביאו לחם תנופה וכו' ביכורים לה'

☆ ממושבותיכם תביאו לחם תנופה - מנחה חדשה מביתו של כל יהודי ויהודי ☆ אשרי אביו שלמדו תורה ☆ רוחו בם נחה ☆ ואני אמרתי לריק יגעתי - לתוהו והבל כוחי כיליתי ☆ והיו הדברים האלה 'על' לבבך ☆ אל תאמר נער אנכי - להכניס עוז ותעצומות בנפש הילדים ☆ בנו קודמו ☆ ההשקעה בילדים - ההשקעה הטובה והנצחית ☆ ברא מזכי אבא - מחייו ולאחר מיתתו

והקרבתם מנחה חדשה לה'. ממושבותיכם תביאו לחם תנופה שתיים שני עשרנים סלת תהיינה חמץ, תאפינה בכורים לה' (כג טו-יז).

הנה באור המאיר (ויקרא, ספירת העומר ד"ה ולהבייך) כתב בזו הלשון 'אשר נודע, מדה בכלליות נקרא שבוע אחד, והימים

ממושבותיכם תביאו לחם תנופה
- מנחה חדשה מביתו של
כל יהודי ויהודי

וספרתם לכם ממחרת השבת, מיום הביאכם את עומר התנופה שבע שבתות תמימות תהיינה. עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמישים יום

ט. נאה ויאה להעתיק את לשונו של רבינו יונה (משלי טז לב) שכתב בזו הלשון "טוב ארך אפים מגבור' וגו' (משלי טז לב). שמושל להאריך אפו שלא להנקם נקמתו בעת שיחטאו לו - עד שיתישב בשכלו ויסכים על הראוי וכדת מה לעשות במי שחטא לו. כי בעת שחטאו וחמתו בערה בו, לא יסכים על הראוי ולא ינצל מן הפשעים, כי כעסו עוצם עיניו ושכלו, כמו שנאמר (משלי כט כב) 'ובעל חמה רב פשע'. וגם תמצא לו תועלת בהאריך אפו, כי ימתין עד עת היכולת להנקם ועד שעה העומדת לו. והמושל בעצמו לנהוג כן, טוב מגבור, כי טובה גבורת הלב והדעת על התאוה, מגבורת האיברים.

'ומושל ברוחו מלוכד עיר'. ברוחו - כעסו, כמו 'כל רוחו יוציא כסיל' (שם יא). שמושל כעסו

אלא אף על כללות ביתו, ש'ממושבותיכם' - מקום מושבו של יהודי בביתו נאוה קודש, צריך לזכרו מטומאת הבלי עולם הזה - 'וספרתם לכם'. להקריב מנחה חדשה - 'והקרבתם מנחה חדשה לה', שיהיה ביתו מקום טהור וקדוש, כמו שנאמר להלן 'תביאו לחם תנופה', כדי שיהיו הילדים טובים ומובחרים פרי הילולים - 'ביכורים לה'.

אשרי אביו שלמדו תורה

ולמעשה, האחריות המוטלת על כתפי ההורים רבה וגדולה היא, כפי שיש ללמוד מדברי הגמ' (יומא פו.) 'אביו אמר, כדתניא, 'ואהבת את ה' אלוקיך' - שיהא שם שמים מתאהב על ידך, שיהא קורא ושונה ומשמש תלמידי חכמים, ויהא משאו ומתנו בנחת עם הבריות. מה הבריות אומרות עליו. אשרי אביו שלמדו תורה, אשרי רבו שלמדו תורה. אוי להם לבריות שלא למדו תורה, פלוני שלמדו תורה - ראו כמה נאים דרכיו, כמה מתקנים מעשיו, עליו הכתוב אומר (ישעיהו מט ג) 'ויאמר לי

הפרטים הם פרטיות המדות הכלולים בה. דרך משל, שבוע ראשונה שולטת מדת החסד, וכל אחד בפרוטרוט - היא המדה הכלולה במדת החסד כנודע, ויכול האדם להבין כל זאת מבחינת עצמו, בראותו שהאהבה גוברת עליו לפעמים לאיזה דבר, ומתלהב כל כך באהבה רבה, עד שנופל אחרי האהבה מורא בלבו - אולי תאבד ממנו בחינת אהבתו, וזה נקרא 'גבורה שבחסד', שזאת היראה נכללת באהבה, ועיקר גוברת עליו האהבה. ומי שיש לו דעת, יכול להשכיל ולהבין ענין מהות התכללות המדות זו בזו, והמה אחדות אחד. ולזה כיוונו חז"ל (ראש השנה ה.) מצוה לממני יומי ומצוה לממני שבועי. ובודאי לא לאמירה וספירה לבד 'יצאו ללמד, כי אם לדבר הלמד מענינו, איך לתקן מלא קומתו מראש עד עקב, בכלל ופרט ז' ימי הבנין. המוטל על כל אחד מישראל לתקן פרטי מדות, הכל נלמד מענין הספירה'.

ויש לומר שעבודת ימי הספירה אינה רק על מידותיו של האדם בפנימיותו,

להעבירו, שלא לנקום כעסו. והוא גדול מאדך אפים, על כן אמר 'ומושל ברוחו מלוכד עיר', שהוא יותר מגבור וכו'. עוד יש לפרש: 'ומושל ברוחו' - בתאותו, שמושל על הנפש המתאוה - לשמרה מכל חטא ומכל מדה פחותה, וכן 'שמה הרוח ללכת' (יהזקאל א, יב) - הרצון.

י. ובהמשך דבריו תמה תמיהה גדולה, וזו לשונו 'ותמיה לי במאוד, איך לא יחרדו ויפחדו ממורא הנ"ל בני ישראל, ועינינו הרואות רובן דעלמא, בוש לא יבושו והכלם לא ידעו, אפילו בימים האדירים האלה בין פסח לעצרת, ומורא לא יעלה על ראשם - לומר מה יעשה בהגיע חג שבועות לקבלת התורה, כיון שלא זככו את עצמם כראוי, וכד מוטו להאי יומא חושבנא אתאבד מהם. ואפילו מנו וגמרו מנין הספירה, כבר הקדמנו שלא באמירה תליא מלתא, כי אם בעובדא, כי מה הועילו בתקנתם שספרו לומר היום כך וכך ומדה הידוע השולט אז, והוא לא כן ידמה, ולבבו לא כן יחשוב, כי אם תיכף שהולך בחוץ, ידבר כל מה שלבו חפץ - היפך מדה מז' ימי הבנין השולט אז, אם כן לא הועיל כלום בספירת העומר, כיון שעדיין לא זר מתאוותיו הגשמיות'.

והמלמדים, שאם אין משאם ומתנם עם הבריות בנחת, 'מה הבריות אומרות עליו. אוי לו לאביו שלמדו תורה, אוי לו לרבו שלמדו תורה, פלוני שלמד תורה - ראו כמה מקולקלין מעשיו וכמה מכוערין דרכיו, ונמצא שם שמים מתחלל על ידיהם. אך כשהילדים והבחורים מתנהגים כראוי וכנכון, 'מה הבריות אומרות עליו. אשרי אביו שלמדו תורה, אשרי רבו שלמדו תורה. אוי להם לבריות שלא למדו תורה, פלוני שלמדו תורה - ראו כמה נאים דרכיו, כמה מתוקנים מעשיו, ונמצא שם שמים מתאהב ומתקדש על ידם^א.

עבדי אתה, ישראל אשר בך אתפאר'. אבל מי שקורא ושונה ומשמש תלמידי חכמים ואין משאו ומתנו באמונה, ואין דבורו בנחת עם הבריות, מה הבריות אומרות עליו. אוי לו לפלוני שלמד תורה, אוי לו לרבו שלמדו תורה, פלוני שלמד תורה - ראו כמה מקולקלין מעשיו וכמה מכוערין דרכיו. ועליו הכתוב אומר (יחזקאל לו כ) 'באמור להם עם ה' אלה ומארכו יצאו".

הרי שהאחריות על מידותיהם של הילדים והתלמידים מוטל על כתפי ההורים

יא. אגב דברינו, נעתיק את המובא בישמח משה (על הנ"ך, סוף הספר), והיא איגרת שכתב לבנו יחידו הגה"ק רבי אלעזר ניסן (שלימים היה אב"ד דראהאביטש). בדבריו הוא מתחנן אליו שלא יבזבז את זמנו היקר בשנים המובחרות, וזו לשונו 'טובה תוכחת מגולה מאהבה מסותרת, נאמנים פצעי אוהב ונשיקות שונא נעותרות, שמע בני מוסר אביך, יתמוך דברי לך - אל יליזו מעיניך. כתבם על לוח לך, לדברי הקשיבה, לאמרי הט אזניך, רפאות תהי לשריך ושיקוי לעצמותיך.

אם עד עתה קיימת 'שמח בחור בילדותיך', מעתה הגיע העת שתקיים 'זכור את בוראך בימי בחרותיך', ויראת ה' תהיה על פניך ותורת ה' יומם ולילה יגהה חייך, כי הַבְּטָל ממנה, באחריתו - על העבר קובל, כי זולתה הכל הבל. ותתרחק מן הבטלה עד קצה האחרון, ובאורייתא קדישא, רמש וצפר קרא בגרון. ובכל עצמותיך תאמרנה ותשבית כעס וחרון, ואז תהיה תורתך זכורה, כמו שדרשו רז"ל ערוכה בכל ושמורה.

בני ידידי, הלא לך לדעת כי שני ינקותא הם מבחר החיים, וביטל שעה אחת בהן הוא מגדולי העוונות - מעוות אשר לא יוכל לתקון וחסרון לא יוכל להימנות, כי תמול - לעד לא ישוב, ושעה אחת בשני הבחרות כשנה שלימה בשני העמידה חשוב.

למאי נפקא מינא, לגירסא דינקותא, הלא הוא על לוח חרותה - גם כי יזקין לא יסור ממנו, כי מה מאוד דברי חז"ל נאמנים, הלומד ילד למה הוא דומה, לדיו כתובה על נייר חדש, מהר לקלוט וקשה לאבד. על כן נעשה מלא וגדוש, ונעשה כמעין המתגבר ממקור מעייני חכמתו חידושין לחדש, ונשמע קולו בבואו אל הקודש - דרוש דרש. בני. בתורה הקדושה קרא בגרונו, עד לא רחיים על צוואריך, ועד לא טירודין דעלמא על קדלך.

יראת השי"ת תהיה למולך, ומישיבת בתי כנסיות של יושבי קרנות - כמפני הארי תנוס, ועצור לשונך מלשון הרע ושקר וליצנות, כי הם רצים לבאר שחת, וְאָתְּ על נפשך תחוס, בני יחיד

רוחו בם נחה

ואף שמצינו את דברי ר' יוסי (אבות פ"ב מ"ב) שאמר 'התקן עצמך ללמוד תורה שאינה ירושה לך', הרי כל זה נאמר רק על קנין התורה שהיא אינה עוברת בירושה מדור לדור. אך מה שנוגע לחביבות ואהבת התורה והמצוות הרי זה עובר בירושה מלב אל לב, וכפי שאמר הרה"ק בעל הייטב לב זיע"א שכאשר האב בוער באהבת תורה, הרי זה עובר אל בנו בירושה. ואם הבן רואה את החביבות והאהבה של אביו ואמו לתורה, הרי זה מחלחל בליבו לאהוב את התורה ולחבב אותה.²

ולא זו בלבד, אלא כל הנהגה ומידה טובה שהילדים רואים אצל האב והאם, אם

זו הזהירות בכבודו של השני, או ישירות בעניני ממון של הזולת, וכל כיוצא בזה בענינים שבין אדם למקום או בענינים שבין אדם לחברו, הרי באין אומר ובאין דברים רוחם משפיעה על נפשות הילדים להידמות אליהם ולעשות כמעשיהם. והיינו על דרך המובא בגמ' (סוכה נו): 'כדאמרי אינשי: שותא דינוקא בשוקא, או דאבוה או דאימיה', כיון שהם מלמדים אותו ובונים את כל מהותו ופנימיותו לטוב או למוטב.³

ואני אמרתי לריק יגעתי
- לתוהו והבל כוחי כיליתי -

והנה לפעמים מצוי שהאב או המלמד מוסרים את נפשם לְדַבֵּר על לב התלמידים שיחות מוסר - כדי לעורר אותם

ידידי, למען השי"ת, בלום פיך מדברי הבלים, ותתרחק כמטחוי קשת מן הטיילנים אשר ימיהם בעשן כלים, ומכל שיחה בטילה פיך תשמור כאישון, כי החיים והמוות ביד הלשון וכו'.

למען השי"ת, תרחק עצמך מן הבטלה מאוד מאוד, כי הלואי שישפיק כל הזמן לזכות בכתרה של תורה, ואיזה זמן הוא נעשה נותר להוציא לבטלה. ועוד ראוי לך לדעת, הלא הזמן אשר האדם חי הוא מבחר הקניינים, כי כל אשר לאדם יתן בעד נפשו. ואם יקח אדם צרור כספו וישליך למצולות הנהר, משתגע יקרא, וא"כ יותר מזה הוא משתגע - מי שמשליך קצת זמן מחייו לקיא צואה בלי מקום וכו'.

יב. כאשר הילד קם בבוקרו של יום ורואה שמיטתו של אביו ריק, הוא חושב לעצמו 'היכן אב'. ולאחר נזכר שהוא השכים קום ללכת לבית המדרש, שם יש לו שיעור תורה קודם התפילה, והוא השיעור שאביו אינו מוותר עליו בעד כל הון שבעולם - בין בימות החמה ובין בימות הציונה. או בערבו של יום, אם הילד הולך לשכב על מיטתו ובשעה זו אביו קובע עיתים לתורה, הבן חושב 'היכן אב', ונזכר שאביו נמצא כעת בבית המדרש, שם יש לו חברותא לאחר תפילת מעריב. הרי על ידי כך חודר בלבבו פנימה שאביו קשור ואוהב את התורה, ובסתר לבו הוא אומר לעצמו: אף אני כשאגדל, אשקיע את כוחי בתורה ואקשר בה בעבותות של אהבה.

יג. בדרך צחות סיפורי, שפעם אחת בא איזה אב לבנו ואמר לו, בני יקירי, עוד זמן מועט הנך הולך לקבל עול תורה ומצוות, לכן הנני רוצה לראות אותך מתפלל את כל התפילה מתוך הסידור, ועונה אמן בקול רם, וחלילה שלא לדבר באמצע התפילה וכו'. כשסיים האב את דבריו, שאל אותו בנו בתמימות: טאטי, מתי אתה נעשה 'בר מצוה'...

כיליתי, אכן מְשַׁפְּטִי את ה' וּפְעוּלְתֵי את אלוקי'. ופירש"י (שם) 'ואני אמרתי לריק יגעתי - כשראיתי שאני מוכיחם ואינם שומעים. אכן מְשַׁפְּטִי את ה' - הוא יודע שאינה מאתי אלא מאתם'.

והיו הדברים האלה 'על' לבבך

מלבד זאת, הגם שנראה שהדברים והדיבורים נדמים כ'קול קורא במדבר', הרי שבודאי יש להם השפעה וכח להטיב לעתיד, כמאמר העולם הידוע בשם הרה"ק הרבי מקאצק זיע"א לדייק את מה שנאמר (דברים ו 1) 'והיו הדברים האלה אשר אנכי מצווך היום על לבבך', שלא נאמר והיו הדברים האלה בלבבך, שהרי הלב פעמים מגולה ופעמים מכוסה (עיין תענית ד.), אלא שיהיו הדברים על לבבך, כדי שבשעה שיפתח הלב הם יכנסו פנימה. וכך בבוא הזמן והעת, מה ששמעו התלמידים בשעה שאזניהם היו אטומות ושערי ליבם היה

להתחזקות בענייני יראת שמים ותיקון המידות, אך ממראה הילדים או התלמידים נראה שהדברים נופלים על אוזניים ערלות ואטומות. והנגרם מכך, שההורים או המלמדים מרגישים שאינם ממלאים את שליחותם, ונפשם מרה עליהם.

אכן יש ללמוד מדברי המדרש תנחומא (פר' בראשית סי' א), ששכרו של האב או המלמד אינו לפי התוצאה אצל הבן או התלמיד - אם שמע וקיבל את דבריו אם לאו. וזו לשון המדרש 'אתה מוצא שהקב"ה מראה בשעת פטירתן של עוסקי תורה מתן שכרן. מעשה בר' אבהו, כשהיה מסתלק מן העולם, הראה לו הקב"ה שלש עשרה נהרי אפרסמון. התחיל לומר בשעת מיתה לתלמידיו, אשריכם עוסקי התורה. אמרו לו: רבינו, מה ראית. אמר להם: שלש עשרה נהרי אפרסמון נתן לי הקב"ה בשכר תורתו. התחיל לומר (ישעיה מט ד) 'ואני אמרתי לריק יגעתי, לתוהו והבל כוחי

והנה מצינו תוכחה זו, מפורשת בתפארת שלמה (פר' ואתחן ד"ה רק השמר), וזו לשונו "רק השמר לך ושמור נפשך מאד וגו' ופן יסורו מלבבך כל ימי חיך והודעתם לבניך ולבני בניך וגו' יום אשר עמדת וגו' אשר ילמדון ליראה אותי כל הימים אשר הם חיים על האדמה ואת בניהם ילמדון. הנה לכאורה אין קשור לפסוקים הללו. גם מה שאמר 'פן יסורו מלבבך והודעתם לבניך', כיון שיסורו מלבבו איך יודיעום לבניהם.

ונראה לפרש בדרך צחות על אותן בני אדם שהם עוסקים בהבלי עולם ומטפשין ומסירים מעל לוח לבם מצות השי"ת. גם בעמדם בתפלה שפתותיהם נעות ולבם בל עמהם. ורק את בניהם אשר יולד להם הם מייסרין אותם ללכת אל בית הספר שלא לבטל רגע אחד, רק יעסקו בתורה ותפלה. והוא אינו משים אל לבו מה שהוא ממעט בעבודתו יתברך שמו, ואיך ימלא לבו להוכיח אחרים בשבט מוסר ובניו מומם ואינו מרגיש מומו הפוסל אותו. וזה שמרמז הכתוב 'השמר לך וגו' ופן יסורו מלבבך'. רוצה לומר, אתה בעצמך תסור מליילך בדרכי השם. 'והודעתם לבניך', היינו שתוכיח רק את בניך שהם ילמדו ועל עצמך לא תשגיח כלל. לא זו הדרך ישכון אור רק 'אשר ילמדון ליראה' וגו' שהם עצמם ילמדו מקודם ליראה כו' ואחר כך 'את בניהם ילמדון'.

לאמר. בטרם אצרך בבטן ידעתך, ובטרם תצא מרחם הקדשתך, נביא לגוים נתתיך. ואומר, אהה אדני ה', הנה לא ידעתי דָּבָר, כי נער אנכי. ויאמר ה' אלי: אל תאמר נער אנכי, כי על כל אשר אשלחך תלך, ואת כל אשר אצוך תדבר. אל תירא מפניהם, כי אתך אני להצילך, נאם ה'.

ועל דרך זה יש לפרש את צוואתו של דוד המלך ע"ה לשלמה בנו (מלכים א' ב א-ב) 'ויקרבו ימי דוד למות, ויצו את שלמה בנו לאמר. אנכי הולך בדרך כל הארץ, וחזקת והיית לאיש'. ופירש"י (שמות טו ג ד"ה ה') 'וחזקת והיית לאיש - לגיבור'¹⁰.

וכך מוטל עלינו ההורים והמלמדים, לומר לבנינו ותלמידנו: 'אל תאמר נער אנכי', אלא 'חזקת והיית לאיש', משום 'שאין הקב"ה בא בטרונאי עם בריותיו' (עבודה זרה ג.)¹¹, ולכל אחד ואחד נותן הקב"ה כוחות למלאות את תפקידו ויעודו, 'כי על

נעול, יכנס פנימה ויטיב אותם ללכת בדרך הטובה והישרה'¹².

אל תאמר נער אנכי - להכניס עוז ותעצומות בנפש הילדים

והנה מצינו שלאחר שהקב"ה בישר למשה רבינו ע"ה שהוא מיועד להיות מושיען של ישראל וגואלם, השיב משה להקב"ה (שמות ד י) 'ויאמר משה אל ה', בי אדני, לא איש דברים אנכי, גם מתמול גם משלשם, גם מאז דברך אל עבדך, כי כבד פה וכבד לשון אנכי'. אך הקב"ה השיב לו (להלן פסוק יא-יב) 'ויאמר ה' אליו, מי שם פה לאדם או מי ישום אלם או חרש או פקח או עור, הלא אנכי ה'. ועתה לך, ואנכי אהיה עם פיך והוריתיך אשר תדבר'.

וכן מצינו אצל ירמיהו הנביא, שמתחילה לא האמין שהוא ראוי להיות נביא, וכפי שנאמר (ירמיהו א ד-ה) 'ויהי דבר ה' אלי

יד. והדברים מפורשים באור החיים (דברים ו י) בזו הלשון 'עוד ירצה ללמד בני ישראל דרך שיתקבלו הדברים אצלם לאהוב ה', כי האהבה אינה מעשה שיכריח האדם רצונו לעשות מצות המלך, אלא הוא דבר שתלוי בלב וכל שהלב לא ירגיש דבר שיפעול בו החשק אינו אוהב, הגם שיכריחנו בכל מין הכרח.

לזה באה העצה מא-ל-יועץ, ואמר 'והיו הדברים האלה וגו' על לבבך', פירוש, כשיתמיד שימת הדברים על לבו יולד בלבו חשק תאוה הרוחניות וירוץ לבו לאהבת ה' בכל אשר ציוהו'.

ומסיים האור החיים את דבריו בלבת אש רותחת של אהבת ה': 'ודבר זה אנחנו יתמי דיתמי, אנו מרגישים כי רבה תאוה בלבנו וחשק אלוקי עולם יותר מכל הון עולם וכבוד מלכות, וכל ערב נרגש לנמבזה ונמס בערך חלק המועט המושג מהרגש היות הדברים על לבנו, אשרינו מה טוב חלקנו'.

טו. ובאבן עזרא (שמות לד ו) דייק פירוש זה מתוך קושיא, וזו לשונו 'הנה כתוב (מלכים א' ב ב) 'וחזקת והיית לאיש'. והלא איש היה? רק טעמו איש חיל ונודע'.

טז. וכן מצינו במדרש רבה (תרומה לד א) 'שאין הקדוש ברוך הוא בא בטרחות עם בריותיו, לא בא על האדם אלא לפי כחו'.

תשובה לזה, וזו לשונו 'ולפיכך אפילו האב עדיין לא למד תורה וצריך ללמוד לעצמו ואם יטרח במזונות וסיפוק צרכי לימוד בנו לא יוכל ללמוד לעצמו, אם בנו הוא נבון ומשכיל מה שילמוד - יותר מן האב, הרי לימוד בנו קודם ללימודו, כי מאחר שבלימוד בנו גם הוא מקיים מצוה של תורה כמו בלימוד לעצמו, והרי בנו נבון ומשכיל יותר בלימודו'. והיינו שבאמת האב אינו מבטל חלילה את מצוותו ללמוד תורה, משום שכאשר בנו לומד תורה, אף הוא עצמו מקיים את מצוות לימוד תורה - כאילו הוא עצמו למדה^{יז}.

והנה לפי דבריו עולה חידוש מופלא, שהאב נחשב כמי שלומד תורה - על ידי לימודו של בנו, וכל לימוד משנה או גמ', נחשב אצל האב כאילו הוא בעצמו למד אותה. על כן, מן הראוי לעודד את הבנים להתמיד בלימוד התורה, לשבח אותם על יגיעתם וידיעתם, משום שתורתם היא התורה שלהם והתורה שלנו. ומי שרואה שבנו חריף ומוכשר ועדין לגדולות, הלא אין לך השקעה מעולה וטובה מלשכור עבורו מלמדים יראי שמים שיוסיפו לו עוד

כל אשר אשלחך תלך, ואת כל אשר אצוך תדבר. אל תירא מפניהם, כי אתך אני להצילך, נאם ה'".

בנו קודמו

ולכשתמצי לומר עד כמה מחויב האב לסייע ולהביא את בנו לחיי תורה ומידות טובות, יש ללמוד מדברי הגמ' (קידושין כט:): 'תנו רבנן: הוא ללמוד ובנו ללמוד - הוא קודם לבנו. ר' יהודה אומר: אם בנו זריז וממולח ותלמודו מתקיים בידו - בנו קודמו'^{יח}.

ובפשטות, דבריו של רבי יהודה קשים להבנה, שהרי בין האב ובין הבן מצויים במצוות תלמוד תורה, ולכאורה מטעם זה כאשר שניהם ראויים ללמוד תורה באופן שווה, האב קודם לבנו, וא"כ מדוע איפוא באופן שהבן נבון ומשכיל יותר מהאב - הוא נעשה קודם לאביו, וכי האב פחות מחויב במצוות תלמוד תורה באופן שבנו יותר חכם ממנו.

אכן, מתוך דבריו של השולחן ערוך הרב (הל' תלמוד תורה פ"א סעי' ז) מצאנו

יז. מצינו שפירש הרה"ק מבאבוב זיע"א את הפסוק (בראשית ד ז) 'אם תיטיב שאת, ואם לא תיטיב לפתח חטאת רובין', שמרומז בזה, ש'אם תיטיב' - שתכיר בעצמך כי אתה טוב וכי יש לך את הכח והיכולת לעבוד את ה', אזי תוכל 'שאת' - לשאת על עצמך עול תורה ועבודת ה' בלי להינע לשום עיכוב או טרדה. אבל אם 'לא תיטיב', כלומר, שלא תכיר בכוחות הטובים שכמוסים בך, אזי 'לפתח חטאת רובין', היצר הרע ממתין לך בפתח להפילך חלילה ברשתו אשר זמם.

יח. וכך איפסיקא הלכתא (רמב"ם הלכות תלמוד תורה פ"א ה"ד, טור ושו"ע י"ד סי' רמה סעי' ב).

יט. אמנם ממשיך השולחן ערוך הרב (שם) שאין בכך פטור מללמוד תורה, וזו לשונו 'אף על פי כן לא יבטל הוא לגמרי מתלמוד תורה, אלא יקבע לו עתים - כפי יכלתו'.

על כך, שהרי שנינו (מנחות קי.) בענין הקרבנות, 'אחד המרבה ואחד הממעיט, ובלבד שיכוון לבו לשמים', ומכיון שכוונת לשם שמים ולמדת כפי יכולתך, מפני מה אתה מצטער. ואם משום מזונות שאין לך – שאינך עשיר, הרי לא כל אדם זוכה לשתי שולחנות, ומה לך להצטער על כך. ואם משום בניך שמתו, ראה את העצם שאני מחזיק בידי – שזו העצם של בני העשירי.

השיב רבי אלעזר לרבי יוחנן ואמר: 'להאי שופרא דבלי בעפרא קא בכינא' – על היופי שלך שעתידי לבלות באדמה, על כך אני בוכה. מששמע רבי יוחנן את דבריו,

דעת ותבונה, ועליו נאמר הפסוק (משלי כג טו) 'בני, אם חכם לך, ישמח לבי גם אני'².

ההשקעה בילדים

- ההשקעה הטובה והנצחית

וראה את המסופר בגמ' (ברכות ה:) על רבי אלעזר שנחלה ונכנס אליו רבי יוחנן לבקרו. ראה רבי יוחנן שהיה רבי אלעזר שוכב בבית אפל, ומשום כך גילה רבי יוחנן את זרוע ידו והתמלא הבית אורה (שהיה בשרו מבהיק, שיפה היה מאוד - רש"י). משראה רבי יוחנן את רבי אלעזר בוכה, שאלו מפני מה אתה בוכה. אם משום שלא הרבית ללמוד תורה כרצונך, אינך צריך להצטער

כ. מן הראוי להעתיק מה שכתב הרה"ק רבי אברהם יעקב הלוי מפראבונזא זיע"א (בעל שו"ת צור יעקב, פתיחה) בהאי לישנא 'הנראה, דבאמת שיקיימו כל ישראל 'הגית בו יומם ולילה' (יהושע א ח), זה דבר שאי אפשר לגודל הטרדא, ואפילו לקבוע עתים לתורה גם כן קשה, דרוב העם טרודים על המחיה ועל הכלכלה, ותורה מה תהא עליה? אבל הקב"ה ברוב רחמיו נתן לנו עצה: על ידי שנגדל בנינו לתורה, אם כן כל טרדתו שנוודד לחם, הוי כעוסק בתורה, כי תכלית טרדתו – בשביל התורה – לגדל בניו לחנכם לתורה.

וזה מרומז בפרשת קריאת שמע (דברים ו ו-ז) 'והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבך, ושננתם לבניך, ודברת בם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך'. דיש להבין שהפסיק באמצע בהא ד'ושננתם לבניך', דלכאורה כיון שהתחיל לדבר 'והיו הדברים האלה כו' על לבך', היה לו לכתוב 'ודברת בם' וכו', אחר כך לומר 'ושננתם לבניך'.

אבל הכוונה, דכיון שאמר 'והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבך', גלוי לפני הקב"ה שזה אי אפשר לכל אדם לקיים מטרדת עולם הזה. לכן ברוב רחמיו נתן תיכף עצה לזה 'ושננתם לבניך', ועל ידי זה 'ודברת בם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך', דאפילו תהיה טרוד בדרך, גם כן יהיה כדובר דברי תורה, אחר שטרדתו לצורך מצוה – לגדל בניו ללמדם תורה, נחשב כלומד בעצמו, ואפילו בשמחזיק בנים אחרים, גם כן כלומד בעצמו – כיששכר וזבולון.

ובזה יבואר כוונת הש"ס במגילה (כז.), דמאן דאמר 'שמגדלין בו תורה', לא תימא שלומדין בעצמן, רק שמגדלין בנים לתורה, הוי גם כן גדול, דנחשב כעוסק בעצמו בתורה, ועל זה הביא קרא (ישעיהו בכה) 'ה' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר, דמצדקת ה', שמזה שיגדלו (ה) [ב]תורה, יהיו אותן המחזיקים – לגדל התורה, נאדרים בתורה כאילו עסקו בעצמם בתורה'.

יופי אלוקי מקדושת הצלם האלוקי שהיה בו – המורה על גדלותו ועוצם קדושתו. ומכיון שעשרת בניו של ר' יוחנן נפטרו על פניו בחייו, כמובא לעיל. ואף ריש לקיש שהיה בחיר תלמידיו, מת על פניו בחייו (עין בבא מציעא פד.). משום כך, כשראה רבי אלעזר את תוקף גדולתו ושגב קדושתו מהצלם אלוקים שהאיר בו, בכה על היופי הזה שהולך לבלות בעפר ואין לו המשך אצל בניו. וכששמע רבי יוחנן את דבריו אלו, אמר לו: על כך בודאי ראוי לבכות, ובכו שניהם יחדיו.

ואם כי אנו רחוקים מר' יוחנן – יותר ממרחק שמים לארץ, אך הלא גם בנו נטוע הצלם האלוקי שנתנו הקב"ה באדם הראשון, כמו שנאמר (דברים לב ט) 'כי חלק ה' עמו', ומשום כך עלינו להתאמץ ולהשקיע בבנינו ובנותינו שימשיכו וילכו בדרך אבות שהלכו בדרך אבותיהם – עד אדם הראשון, שלא יבלה האי שופרא בארעא, אלא יאיר את העולם כולו באור תורה וקדושה²¹.

ברא מזכי אבא – מחייו ולאחר מיתתו

והנה מצינו בגמ' (סנהדרין קד.) על מעשיהם של הבנים, שהם מזכים את אבותיהם במעשיהם – 'ברא מזכי אבא'. וכך מובא בספר חסידים (סי' אלף קעא ו) ביתר

אמר: על זה ודאי ראוי לבכות, ובכו שניהם²².

ולכאורה הדבר נראה תמוה – שראוי לבכות על היופי יותר מאשר על תורה ובנים. אכן המהרש"א על אתר (חידושי אגדות ד"ה להאי שופרא) העיר בזה, וכתב בזו הלשון 'גם שהפליגו בפרק הפועלים (בבא מציעא פד.) בשופריה דרבי יוחנן, אינו דומה שבכו בשביל שופריה לחודיה. ואפשר דנצטערו על זכרון חורבן ירושלים, כדאמרינן שם דאמר רבי יוחנן אנא אשתיירי משפירי ירושלים, נמצא כשימות בלה השופרא מכל בני ירושלים בעפרא'.

ובשפת אמת (על הש"ס ד"ה שם בגמ' גליא) ביאר זאת באופן אחר, וזו לשונו 'לפי מה שנראה בענין הבכיה, שהיא על שב'צלם אלוקים עשה את האדם' (בראשית ט ו), וכיון דמשמע בבא מציעא (פד.) דשופריה דרבי יוחנן הוי נמי מעין שופריה כו' – עד מעין שופריה דאדם הראשון ע"ש, להכי על ידי שראה שופריה דרבי יוחנן נתעורר לבכות אהאי שופרא דבלי בעפרא כנ"ל'.

ונראה על פי דבריו לצאת לדרך אחרת ולבאר את בכיו של רבי אלעזר על יופיו של רבי יוחנן, שהרי מדברי השפת אמת למדנו שהיופי של רבי יוחנן אינו אלא

כא. זו לשון הגמ' 'רבי אלעזר חלש. על לגביה רבי יוחנן. חזא דהוה קא גני בבית אפל. גלייה לדרעיה ונפל נהורא. חזייה דהוה קא בכי רבי אלעזר. אמר ליה: אמאי קא בכית? אי משום תורה דלא אפשרת? שנינו: 'אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים'. ואי משום מזוני, לא כל אדם זוכה לשתי שלחנות. ואי משום בני, דין גרמא דעשיראה ביד. אמר ליה: להאי שופרא דבלי בעפרא קא בכינא. אמר ליה: על דא ודאי קא בכית, ובכו תרווייהו'.

כב. מסופר על הגה"צ רבי אליהו ראטה זצ"ל (משמשו של הרה"ק ר' שלמק"ה מזוועהל זיע"א), שפעם

ומשלים נפשו תמיד ביתר שאת, וכל זמן כשהוא בחיים חיותו. אבל לאחר שתופרד הנשמה מהגוף, שוב עומד, שהוא במדרגה שהגיע כל עוד נשמתו בו עליו – אין להוסיף, דכתיב (תהלים פח ו) 'במתים חפשי'. ואמרו חז"ל (שבת ל.) כיון שמת אדם, נעשה חפשי מן המצות.

אבל יש אופן שגם לאחר מכן 'הולך' הוא, כי ברא מזכה אבא (סנהדרין קד.), ואמרו חז"ל (בבא בתרא קטז.) 'כל המניח בן כמותו, כאילו לא מת', ויש לאב חלק במעשה הבן – הולך מעלה מעלה בקודש ויש לו מהלכין בין העומדים האלה בעולם הבא.

וז"ש 'ויצו את שלמה בנו לאמר אנכי הולך', שישתדל שיאמרו עליו גם לאחר מכן כי הולך עודנה בדרך כל הארץ אשר בחיים חיותם, על ידי 'וחזקת והיית לאיש וגו', ושמרת וגו', על ידי זה יהיה הולך ובא ממדרגה למדרגה, אלו דבריו הקדושים זצ"ל^כ.

הרחבה, וזו לשונו 'אלא כך אמר הקב"ה: ברא מזכי אבא, כגון שהאב חוטא ונותן את בנו ללמוד תורה ומעשים טובים. הואיל ועל ידי האב זכה הבן, ברא מזכה אבא. ואם האבות צוו לבנים לעשות דברים לאחר מותן, הרי כשעשו הבנים כאלו יעשו האבות'.

וראה את דברי הכתב סופר (כתב סופר פר' תצוה קלב: ד"ה ושמעתי) מנה שהביא בשם אביו הגה"ק זיע"א (דבריו אלו מובאים בחתם סופר פר' ויחי הפטרה ד"ה ויקרבו ימי דוד במהדורות החדשות), וזו לשונו 'ויקרבו ימי דוד למות, ויצו את שלמה בנו לאמר, אנכי הולך בדרך כל הארץ וחזקת והיית לאיש, ושמרת את משמרת ה' אלוקיך ללכת בדרכיו וגו' (מלכים א' ב א). מדקדקים, דלא שייך לשון ציווי על 'אנכי הולך', הוה ליה למימר 'ויאמר', אנכי הולך וכו', ויצוהו וחזקת וגו'.

ושמעתי מאבי אדוני מורי ורבי מאור הגולה זצ"ל לפרש, כי ידוע כי אדם הולך הוא, שהולך ממדרגה למדרגה

אחת ראוהו בערב יום הכיפורים עוסק בתיקון בתי הכסא של השטיבלאך בשכונתו, ושאלוהו, מדוע בערב יום כיפור אתם עוסקים בכך (כלומר, מדוע שלא יתן לבעל מלאכה או כל מיישהו אחר לתקן זאת בזמן חשוב כזה). והשיב להם ואמר: מה החילוק בין הכהן גדול שנכנס לפני ולפנים לבין החסד שהנני עושה עם הבריות. כמו שהכהן גדול עושה את רצון ה' בעבודתו הק', כך אני עושה את רצון בוראי בעשיית מצוה זו. וכן הוא הדבר במלאכת החינוך, כל מה שעושים ומטיבים לבן או התלמיד – הכל הוא מילוי רצונו של מלך מלכי המלכים, בין אם זה לימוד בחברותא ובין אם זה קניית מנעלים בצוותא, כל מה שממלא את חסרונו של הבן או התלמיד, הרי זו מצוה חשובה וחביבה – בדומה לכהן גדול שנכנס לפני ולפנים.

כג. מרגניתא טבא שמעתי בשם הגאון רבי יצחק הוטנער זצ"ל לפרש את הלשון 'ברא כרעיה דאבוה', שהאדם כל זמן שהוא חי נקרא 'מהלך', על שם שהולך ומרבה זכויות בקיום

ונקדשתי בתוך בני ישראל – מצות קידוש ה'

☆ ונקדשתי בתוך בני ישראל – מצות קידוש ה' ☆ העיקר שיהיה מוכן ומזומן בכל עת למסור נפשו ☆ יזהר שתהיה קבלתו מושרשת בליבו ותהיה לו לעזר להרחיקו מכל העבירות ☆ לחיות על קידוש ה' – קשה יותר מלמות על קידוש השם ☆ המקדש שם שמים בעיני הבריות – הקב"ה מתפאר בו ☆ אוהב ה' שערים המצוינים בהלכה – קידוש ה' של לומדי התורה ☆ כל העושה מצוה או נמנע מלעשות עבירה – לשם שמים – הרי זה קידש את ה' ☆ ולא תחללו את שם קדשי' – קיום המצוה באופן שמתקדש שם הוי"ה

לעבוד בוראו, ומי שאינו מוסר גופו על עבודת אדוניו איננו עבד טוב, והרי בני אדם ימסרו נפשותם על אדוניהם, קל וחומר על מצות מלך מלכי המלכים הקב"ה^{טז}.

**העיקר שיהיה מוכן ומזומן
בכל עת למסור נפשו**

וכבר עמדו על כך המפרשים ואמרו, שעיקר קיום המצוה 'ונקדשתי בתוך בני ישראל' מתקיימת מחיים, כאשר

**ונקדשתי בתוך בני ישראל –
מצות קידוש ה'**

ולא תחללו את שם קדשי ונקדשתי בתוך בני ישראל אני ה' מקדשכם' (כב לב). הנה מפסוק זה ילפינן מצות קידוש ה', כמובא ברמב"ם (הל' יסודי התורה פ"ה ה"א) 'כל בית ישראל מצווין על קדוש השם הגדול הזה, שנאמר 'ונקדשתי בתוך בני ישראל'.

ובחינוך (מצוה רצו) כתב 'שורש מצוה זו ידוע, כי האדם לא נברא – רק

התורה והמצוות. אמנם לאחר שמת, כיון שנעשה חפשי מן המצוות נקרא 'עומד', על דרך מה שנאמר על המלאכים (זכריה ג ז) 'ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה'. וזהו 'בְּרָא' על ידי המצוות שהבן מזכה את אביו, הוא נעשה לרגלי אביו – 'כרעיה דאבוה', כלומר שאביו משתנה מ'עומד' ל'מהלך', ומתרבים זכויותיו ושכרו בגן עדן – 'מזכי אבא'.

כד. המסירות נפש על כבוד שמו ית', מוטבע בנפש הישראלי באשר הוא, כלשון התנאי (ליקוטי אמרים פרק יח ד"ה ולתוספת ביאור) 'אפילו קל שבקלים ופושעי ישראל מוסרים נפשם על קדושת ה' על הרוב, וסובלים עינוים קשים שלא לכפור בה' אחד, ואף אם הם בורים ועמי הארץ ואין יודעים גדולת ה'".

ואם כי רבו הסיפורים על מסירות נפשם של יהודים לדורותיהם, ואפילו אצל פשוטי העם (שנראים כפשוטי עם), כמה מהם עמדו בגבורה ומסרו את נפשם ונעקדו על קדושת שמו ית', אך פטור בלא כלום אי אפשר. על כן נביא כאן מעשה אחד מני אלפי אלפים, ממה שמסופר מהרה"ק הסבא קדישא משפאלע זיע"א. דרכו בקודש היתה להתרועע עם גנבים, וכשהללו נתפסו בקלקלתם וריצו את עונשם בבית האסורים, היה הצדיק שולח להם דברי מאכל ומשקה ומספק את כל צרכיהם. למעשה, איש לא הבין ולא השיג פשרה של הנהגתו זאת, עד כדי

שהיה רגיל הסבא קדישא להתפאר לפני הקב"ה ב'גנבים שלי', וכמה פעמים שמעו את דברי קדשו, שאמר: 'ריבונו של עולם, ראה נא את הגנבים שלי, אפילו הקטן שבהם – כמה מעלות טובות לו'.

פעם אחת בראש השנה, אחרי התפילה, סיפר אל קהל עדתו שהיתה לו עבודה קשה מאד בתפילת 'שמונה עשרה', כיון שראה שהמקטרגים והמשטינים חצצו עם מסך מבדיל בין תפילות ישראל לאביהם שבשמים. בשל כך היו לו יסורים גדולים, והתחיל לבדוק ולחפש בצדדים ובצידי הצדדים, פתח אשר דרכו יוכל להדחק ולהיכנס להמליץ טוב על ישראל. אך המסך, כחומת ברזל חוצצת, סגור ומסוגר, אין שום מבוא ופתח.

לפתע 'זכרת', המשיך הסבא קדישא בסיפורו, שהגנבים שלי מסוגלים לפרוץ אף את המנעולים החזקים והגדולים ביותר. חיש מהר קראתי להם, ומיד באו, פרצו את המנעולים והרסו את החומה. ואז נעשה אור גדול והקב"ה קם מכסא דין וישב על כסא רחמים. ובאו מלאכי רחמים והכניסו את תפילתם של כלל ישראל לפני שומע תפילה, ונתקבלו תפילותיהם ברחמים וברצון אצל אדון כל, שיחדש עלינו ועל כל ישראל את השנה הבאה לטובה ולברכה.

אחר כך הוסיף ואמר: 'נו, מה אתם אומרים על הגנבים שלי, ראו נא כמה מעלות טובות להם... אך דעו, לא לחינם אני משבחם, הטו אוזניכם ושמעו לדברי'. החסידים עמדו בדממה דקה כשאזניהם כרויות לשמוע את דברי הצדיק שהחל לגולל את סיפורו הנפלא של הגנב היהודי, וכך היו דבריו:

פעם חמדו גנבים את חפצי הכסף הזהב ושאר דברים יקרים המצויים בבית התפילה הגדול שבשפאלע. הבית עמד בטבורה של העיר מוקף עם חומת אבנים, וכמעט לא היה אפשרי לבוא לשם בדרך בני אדם. אלא שבחבורת הגנבים, היה גנב עול ימים, נמוך קומה, קל איברים ושמו 'יסלה גנב'. וכאשר נזקקו הגנבים למישהו שיפרוץ ויעלה עד מקומות גבוהים וצרים, היו שולחים אותו לעשות זאת, להוציא את השלל במומחיות ומהירות גדולה. גם הפעם נפל הפור עליו, והוחלט בין הגנבים, שכאשר יסיים לאסוף את שללו, יתן להם אות, והם יתכוננו לתפוס את כל מה שיזרוק אליהם.

יום הגניבה נקבע לסוף החודש בזמן שהלבנה נעלמת במרומי השמים, חושך ואפילה שררו בחצות העיירה, וכך בחצות לילה התקבצו להם הגנבים מאחורי בית יראתם, ומשם יוסלה טיפס ועלה חיש מהר אל ראש הבנין, פרץ חלון קטן ונכנס אל החדר. בהשקט ירד אל אוצרותיהם וקיבץ את כל צלמי הזהב ושאר אבנים טובות למקום אחד. לאחר מכן כרך הכל במפות שהיו פרושות על השולחנות והתכונן לעלות לראש הבנין ולזרוק דרך החלון הפתוח אל חבריו המתתנים לו.

בין כך ובין כך הגיעו שומרי העיר לבית היראה ופגשו בגנבים המתגודדים מאחורי הבנין, השומרים הרימו עליהם קול זעקה: מה לכם פה באמצע הלילה. נבהלו הללו ונמלטו לכל עבר. אך יוסלה לא ידע דבר, אלא עלה למעלה כמו שדיברו בתחילה. במעלה המדרגות הוציא את ראשו מחוץ לחלון ונתן אות לחבריו הגנבים - שיתכוננו לקבלת החבילות, אך הוא לא קיבל מענה מהם אחר קריאותיו החוזרות ונשנות.

השומרים הבחינו מיד באיש העומד במרומי בית תיפלתם ומסמן סימנים שאינם ברורים. מיד

הקיפו את הבנין ושלחו שליח לגלח (כומר) להודיעו על המתרחש בבית יראתם. השמועה נשאה כנפיים ועד מהרה התאספו נכרים רבים, ועמהם פתח הגלח את הדלת ונכנסו כולם פנימה. מחזה מביש נגלה לעיניהם, כאשר כל הזהב והאבנים היקרות נעלמו ממקומותיהם. הם הדליקו אורות כדי לראות היטב את המתרחש, והבחינו באיש שנמצא בחלון כשחבילות רבות מאחוריו, מיד תפסוהו וכלאוהו בבית הסוהר עד ליום משפטו.

ביום המשפט הביאו את יוסלה לפני השופטים, והם שאלו אותו: איך מלאך לבך לגנוב מבית יראתנו. ויען ויטען לפנייהם: 'כל כוונתי היתה לבחון את האלילים שעובדים להם, האם יש בהם ממש. נמלכתי בדעתי לבוא אליהם בלילה בעת שתושבי העיר נמים את שנתם ואין איש במקום, ואתפלל לפנייהם שיעזרוני בפרנסה ברווח, משום שאין ביכולתי לפרנס את אשתי ושני ילדי. אם יעזור לי האליל הזה, אדע שהוא אלוה ואעבוד אותו כל ימי חיי, אולם מה השתוממת כשבאתי להתפלל לפניו פעם אחת, פעמיים ושלוש ואין קול ואין עונה - 'פה להם ולא ידברו, עינים להם ולא יראו, אזנים להם ולא ישמעו'. ואז התמלאתי עברה זעם וחימה, ניגשתי אל פסל אחד ואמרתי לו: 'הרי אתה מטעה את המון העם שיעבדוך כאלוה, והנה אני רואה שאין בך ממש, מוטב שאקח אותך לי, אמכור את זהבך ותהיה לי לכל הפחות פרנסה לפרנס את בני ביתי'.

המשיך יוסלה לדבר לפני השופטים הזועמים, ואמר: 'התחלתי להזיז את הפסל ממקומו וראיתי ש'ידיים להם ולא ימישון, רגלים להם ולא יהלכון, לא יהגו בגרונם'. הבנתי מכך ששאר האלילים והפסלים הנמצאים שם לא יתנגדו לי אף הם. לקחתי את כולם עם התכשיטים שעליהם, ואכן איש מהם לא אמר לי דבר'. סיים יוסלה את דבריו, והוסיף לסיום: 'עשיתי לכם טובה גדולה, כעת תדעו כי אל לכם ללכת אחרי ההבל, עצבי כסף וזהב מעשה ידי אדם שאין בהם ממש, ואינם אלוה שראוי לעבדו'.

השופטים גזרו עד מהרה את דינו למוות בשריפה. ובמכתב גזר הדין הנמסר לידו, הוסיף ראש השופטים ואמר ליוסלה: 'אתה עוד צעיר לימים, החיים לפניך, מחונן אתה בכשרונות נדירים, הן כבר ראינו את יכולותיך במעשה הגניבה הלזה. לכן החלטנו לתת לך אפשרות להציל את חיך ממוות מר זה. אך כל זאת בתנאי שתמיר את דתך, ולא עוד, אלא שאם תעשה כן נרעיף עליך מתנות לרוב. אך אם תסרב, רע ומר תהיה אחריתך'.

השיב יוסלה ואמר: אני יוסלה גנב. עברתי הרבה עבירות, חטאתי ופשעתי לרוב, אבל להמיר את דתי לא המרתי מעולם, זאת לא יעשה יוסלה גנב אף אם ייסרו אותו בכל היסורים שבעולם. והוסיף עוד ואמר: 'משוגעים שכמותכם, מי הוא אשר יחליף אלוקים חיים באבן דוממת, בפסל מעשה ידי אדם, שלא היה בכוחו אפילו להציל את עצמו מידי'. וכך חזר, כפל ושילש פעמים רבות: "יוסלה גנב" אמנם הוא יוסלה גנב, מלא חטאים עוונות ופשעים, אבל להמיר את דתו - זאת לא יעשה בשום פנים ואופן לעולם'.

לאחר המשפט השיבו את יוסלה לבית האסורים עד היום שהוקבע גזר דינו. בהגיע היום הנקוב, קהל רב התאסף ליד בית תיפלתם כדי לחזות בשריפתו של הגנב. הגויים הדליקו חבית מלאה עם זפת, והעמידו את יוסלה מול האש המתלקחת. הגלח פנה אליו ואמר: 'עדיין יש לך אפשרות להציל את חיך, אם אך תסכים להמיר דתך. אם לאו - ישימוך בתוך החבית ותישרף

יזהר שתהיה קבלתו מושרשת בליבו ותהיה לו לעזר להרחיקו מכל

העבירות

ומדברי רביה"ק בעל דברי יואל זיע"א (פר' תזריע עמ' שכט) מתבאר, שאם יהודי מקבל על עצמו עול מלכות שמים במסירות נפש - כשקורא קריאת שמע בכוונה, וקובע זאת במחשבתו בכל עת, הרי זה מציל אותו שלא יבוא לידי עבירה לעולם. ואלו הם דבריו 'כי לפי שלפעמים לבו בל עמו בשעת קריאת שמע, רק שפתיו נעות ומחשבתו פונה לדברים אחרים, ואפילו בעת אמירת 'ובכל נפשך' אינו מכוון לבו כראוי אל היוצא מפיו, וגם אם הוא מכוון את לבו,

יהודי מוכן בכל עת ובכל שעה למסור את נפשו על קדושת שמו ית'. והיינו על ידי שיקבל על עצמו עול מלכות שמים במסירות נפש, ובפרט בעת קריאת שמע, כמובא בשו"ת הרשב"א (ח"ה סימן נה) בזו הלשון 'והוא אומרו (תהלים מד כג) 'כי עליך הורגנו כל היום'. וכי אפשר ליהרג בכל יום. אלא שבכל יום שאנו קורין בקריאת שמע 'ובכל נפשך', ומסכימים על כך, הרי הוא כאילו הורגנו באותה שעה עליו ית', כי כל המסכים על זה כאילו עשאו. והוא שאמר 'והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך', רוצה לומר, יהיו מוסכמים וחקוקים על לבבך^{כה}.

בחיים'. ענה יוסל'ה בקול גדול: "אני יוסלה גנב, הנני אמנם יוסלה גנב, אבל להמיר את דתי, לא ולא'.

לקחו הסוהרים את ידיו ותחבום בזפת הרותחת, את יסוריו לא ניתן לתאר ולשער, אך יוסלה לא הוציא ולו אנחה קלה מפיו. פנה אליו הגלח שוב ואמר לו: 'עוד לא אחרת את המועד, אם תמיר את דתך, ירפאו רופאי את ידיך הכוויות, ועוד תחיה שנים רבות בטוב ובנעימים'.

יוסל'ה ריקד על מקומו מגודל היסורים, ואנשי בית האסורים אוחזים אותו כדי שלא יפול ארצה. אך הוא המשיך לזעוק בקול גדול: 'יוסלה גנב ישרף באש, יסבול את כל היסורים שבעולם, אבל את דתו לא ימיר בשום אופן שבעולם'. כך המשיך לצעוק עד שנשרף. כשראו הנכרים שכבר יצאה נשמתו, מסרוהו ליהודים שיקברוהו בקבר ישראל. סיים הסבא קדישא את סיפורו הנורא ואמר לקהל עדתו: אכן תראו, לא לחינם משבח אני את הגנבים שלי'.

כה. וראה את המובא בספר חסידים (סימן רכב) 'הרבה יהודים נהרגו בשעת הגזירה, והרבה גמרו ליהרג ונצלו. וראה יהודי אחד - שמו ר' שבתאי - בחלום, הרוג אחד שמו ר' שבתאי. אמר ר' שבתאי ההרוג, כל אותם שגמרו בלבם ליהרג על קידוש ה' - חלקם עמנו בגן עדן'.

ועל דרך זו מצינו בצעטיל קטן (אות א) מהרה"ק ר' אלימלך מליז'נסק זיע"א, שכתב 'בכל עת ורגע שהוא פנוי מן התורה, ובפרט שהוא יושב בטל לבדו בחדר או שוכב על מטתו ואינו יכול לישן, יהיה מהרהר במצות עשה זו של 'ונקדשתי בתוך בני ישראל', וידמה בנפשו ויצייר במחשבתו כאלו אש גדול ונורא בוער לפניו עד לב השמים, והוא בשביל קדושת הש"י שובר את טבעו ומפיל את עצמו להאש על קידוש הש"י. ומחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה, ונמצא שאינו שוכב ויושב בטל, רק מקיים מצות עשה דאורייתא'.

שאפשר לזכות לקיימה בחיים – לחיות על קידוש ה' ולא רק למות על קידוש ה'¹².

וצדיקים הוסיפו על כך ואמרו, שמבחינה מסוימת, מי שחי על קידוש ה' יש אצלו קושי ומעלה יתירה לעומת מי שמוסר את נפשו על קידוש ה' פעם אחת, וכמובא בספר ביכורי אביב (ריש פר' מטות) בזו הלשון 'כמו ששמעתי שאמר אדמ"ה הקדוש זצ"ל מו"ה יעקב יצחק מלובלין, שאמר: [זה] שצריך אדם למסור נפשו בשביל השי"ת זה אינו דבר גדול כל כך, רק צריך

הרי בזמן קצר הוא שוכח מה שקבל על עצמו. כי אילו היתה קבלתו קבועה במחשבתו בכל עת תמיד, לא היה בא לידי עבירה מעולם, כי זו הדרך מוציאתו מידי עבירה, והיא תתן לו אומץ ועוז לעמוד נגד כל הנסיונות שבעולם'¹³.

לחיות על קידוש ה' - קשה יותר מלמות על קידוש השם

העולה מן הדברים, שמצות 'ונקדשתי בתוך בני ישראל', היא מצוה

כ. מעשה שהיה עם בחור שהתגורר בארץ ישראל, ובתחילה לא היה שומר תורה ומצוות, לפי שלא נתחנך על ברכי התורה והיראה, אך מכוחה של קריאת שמע פעם אחת בחייו נתקרב לאבינו שבשמים וקיבל עליו עול תורה ומצוות עד שנעשה לבעל תשובה.

ומעשה שהיה, כך היה: המשגיח דיישבת פוניבז', הגאון רבי יחזקאל לעווענשטיין זצ"ל, נסע פעם בטאקסי. ובהיותם על אם הדרך, פנה אליו מנהיג ה'טאקסי' ואמר לו: רבי, שמעני, אספר לך מעשה מופלא. וכך סיפר: אחד מידידי, יצא לטייל עם כמה מחבריו ברחבי העולם. בנסיעתם, הגיעו למדינות אפריקה והסתובבו שם ביערות הסבוכים. לפתע נכרש גדול מאד סביב גופו של ידידי, והחל לחנוק אותו למוות ר"ל.

חבריו ראו את הדבר וחשו להצילו, ולפתע נזכרו במנהג המקובל בעם ישראל מדורי דורות, לומר 'שמע ישראל' קודם המוות, וצעקו אליו: אמור נא במהרה 'שמע ישראל'. מיד קרא ידידי ממעמקי לבו ובשארית כוחותיו 'שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד'. וראה איזה פלא: הנחש הניחו, ירד מעליו והלך לו. למוותר לספר לך - המשיך מנהיג הטעקסי לספר, שידידי שב בתשובה שלימה ונעשה יהודי חרדי שומר תורה ומצוות, והכל מכוחה של קבלת עול מלכות שמים אמיתית פעם אחת.

שמע הגאון רבי יחזקאל לעווענשטיין זצ"ל את מעשה זה - המעיד כאלף עדים כי 'בכל הקב"ה עושה שליחותו, אפילו על ידי נחש' (בראשית רבה י ח), ושאל את מנהיג הטעקסי: אם כך, מה איתך. נענה המנהיג ואמר: אני לא נתקלתי בנחש... והדברים נוראים למתבונן, עד היכן הדברים מגיעים, וכי כמה צריך האדם לסייעתא דשמיא - כדי לזכות לראות ולהבין שהשי"ת קורא לו.

כז. מסופר על הרה"ק ר' משה מקאברין זיע"א, שפעם אחת בחג השבועות ביושבו אצל שלחנו הטהור, התחיל ואמר את הפסוק (שמות כ טו) 'דבר אתה עמנו ונשמעה, ואל ידבר עמנו אלקים פן נמות', ושאל, היתכן שישאל עם קדושים שהיו אז בדרגת מלאכים ונפתחו בפניהם ז' רקיעים וראו שאין עוד מלבדו, יסרבו לשמוע את דבר ה' מיראתם 'פן נמות', והתחיל להתלהב בלבט אש ואמר: 'הלא זה כל התענוג שלנו, ועל זה אנו מייחלים ומצפים, שיעזור

הפרנסה ואהבת הבנים מביאים את האדם לכמה מכשולים, ומ"מ בודאי דגם אלו האנשים העוברים על חוקי התורה למען אהבת הבנים וכדומה, אפילו הכי היה מניח עצמו להיות נהרג על קידוש השם. ומוכרח, דיותר בנקל הנסיון להיות נהרג ולהאבד מכל וכל, מלהיות נשאר בעולם בכל חושיו ורק יחסר לו פרט אחד מהאהוב אצלו. ועל כן נסיון של אברהם אבינו שהיה בפרט אחד, וזה הפרט היה אצלו היותר גדול ואהוב אצלו, גדול יותר מנסיונו של יצחק, ועל כן נזכר הנסיון העיקר על אברהם' וכו' כ"ח.

אדם לחיות חי רק להשם יתברך ולא בשביל אדם, רק להש"י ורק לעשות נחת רוח תמיד להש"י".

וראה מה שכתב הבית הלוי (פר' וירא) בזו הלשון 'הנה בפסוק נזכר עיקר נסיון העקידה על אברהם ולא על יצחק, ובתפלה אנחנו אומרים 'ועקידת יצחק לזרעו ברחמים תזכור'. והענין, דהנסיון של אברהם היה שישחוט בנו יחידו שנוגד לו למאה שנה, וביצחק היה הנסיון להיות נשחט, והנה אנחנו רואים בחוש אשר דוחק

לנו הש"ת להשיג נועם זיו העליון, עד כי תנתק הנפש מנרתיקה להידבק באור החיים... וכך שנה ושילש בכלות הנפש דיבורים אלו בדביקות גדול, עד כי נתעלף. ויבהלו כל החסידים, ובמהרה עוררו והקיצו אותו עד ששבה רוחו אליו.

אחר כך בסעודה שלאחריה השיב על שאלתו ואמר: שיש לה' יתברך הרבה מלאכים ושרפים, שעל ידי שאומרים פעם אחת שירה, יוצא מהם כל הכח והחיות שבהם, עד שמתבטלים במציאות ונדבקים באורו ית' במקור מחצבתם, ומהזיעה היוצאת מהם בעת שאומרים שירה, נעשה נהר דינור שכולו אש. אמנם, רצונו ית' היה בבריאת עולם הזה, שתתגלה מלכותו גם בעולם השפל - על ידי העבודה של כלל ישראל, ומזה יראו בני ישראל - 'פן נמות' ושוב לא יוכלו לקיים את המצוות בעולם הזה, והרי אין זה רצונו יתברך שימותו, אלא שיחיו ויקיימו את מצוותיו.

כח. מסופר על בחור ישיבה שהלך להחזון איש זצ"ל וביקש ממנו שיברכהו שיסתלק ממנו היצר הרע ולא יהיו לו נסיונות יותר. השיב לו החזון איש: וכי אתה טיפש, האם אתה רוצה למות, לאדם חי יש יצר הרע כדי להתגבר עליו, ואם אין לו יצר הרע למה לו לחיות בכלל, למת אין יצר הרע.

על דרך זה סיפר הרב מבריסק זצ"ל, שפעם בעת רצון פנה רבי אל חסידיו ואמר, כיון שענתה היא עת רצון, יבקש כל אחד מהקב"ה בקשה הנצרכת לו, ואני אגלה לכם מה השיבו מן השמים. כמובן שהחסידים לא ניסו לבחון את רבם, ורק אחד העז לשאול. והשיב לו הרבי, תחילה אומר לך מה בקשת, בקשת מהבורא ואמרת לו, שהיות ואתה מאד חפץ בקיום המצוות בכל פרט ופרט, רק בקשה אחת יש לך, שהקב"ה יסיר ממך את הנסיונות והקשיים, ואז תוכל לקיים את המצוות בשלימות. השיב התלמיד ואמר: אמת הדבר, הוא אשר בקשת. ומה השיב הרבנו של עולם, שאל הרבי ותוך כדי השיב: הקב"ה אמר שהוא 'מוחל טובות', כיון שכזה עובד אינו רצוי אצלו, כיון שכל מציאות האדם בעולם היא העמידה בנסיונות.

אוהב ה' שערים המצוינים בהלכה - קידוש ה' של לומדי התורה

והנה מובא בגמ' (ברכות ח.) בזו הלשון 'אמר ליה רבא לרפרם בר פפא: לימא לן מר מהני מילי מעלייתא דאמרת משמיה דרב חסדא במילי דבי כנישתא. אמר ליה: הכי אמר רב חסדא, מאי דכתיב (תהלים פו ב) 'אוהב ה' שערי ציון מכל משכנות יעקב', אוהב ה' שערים המצוינים בהלכה - יותר מבתי כנסיות ומבתי מדרשות. והיינו דאמר רבי חייא בר אמי משמיה דעולא, מיום שחרב בית המקדש אין לו להקב"ה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד'.

והקשה רביה"ק בעל דברי יואל זיע"א

(דברי יואל פר' מצורע אות ד ד"ה ועתה נבוא) על דברי הגמ' הללו, וזו לשונו 'ולכאורה צריך ביאור, דרבא שאל מיניה דרפרם שיאמר לו מילי מעליותא דבי כנישתא, והוא השיב אמריו לו, כי איכא דעדיף מיניה, והם השערים המצוינים בהלכה - שהם אהובים לפני המקום יותר מבתי כנסיות ובתי מדרשות, וא"כ לא אמר לו מילי מעליותא דבי כנישתא, אדרבה, הך מילתא הוי גריעותא לבי כנישתא.

המקדש שם שמים בעיני הבריות - הקב"ה מתפאר בו

ומה המשמעות לחיות על קידוש ה', מצינו בזה גמ' ערוכה (יומא לט.) 'אביי אמר: כדתניא 'ואהבת את ה' אלוקיך' - שיהא שם שמים מתאהב על ידך, שיהא קורא ושונה ומשמש תלמידי חכמים, ויהא משאו ומתנו בנחת עם הבריות. מה הבריות אומרות עליו: אשרי אביו שלמדו תורה, אשרי רבו שלמדו תורה. אוי להם לבריות שלא למדו תורה. פלוני שלמדו תורה - ראו כמה נאים דרכיו, כמה מתוקנים מעשיו, עליו הכתוב אומר (ישעיהו מט ג) 'ויאמר לי, עבדי אתה, ישראל אשר בך אתפאר'.

ולעומת המקדש שם שמים, ממשיכה

הגמ' 'אבל מי שקורא ושונה ומשמש תלמידי חכמים ואין משאו ומתנו באמונה, ואין דבורו בנחת עם הבריות, מה הבריות אומרות עליו, אוי לו לפלוני שלמד תורה, אוי לו לאביו שלמדו תורה, אוי לו לרבו שלמדו תורה. פלוני שלמד תורה - ראו כמה מקולקלין מעשיו וכמה מכוערין דרכיו, ועליו הכתוב אומר (יחזקאל לו כ) 'באמר להם עם ה' אלה ומארצו יצאו' כ"ט.

כט. ונראה, שהדרך לזכות להיות מקדש ה' בכל תהלוכות החיים, הוא על ידי שמקיימים את דברי הרמ"א (או"ח סי' א סע"א) שפסק בזו הלשון 'הגה: 'שויתי ה' לנגדי תמיד' (תהלים טז ח) הוא כלל גדול בתורה ובמעלות הצדיקים אשר הולכים לפני האלוקים, כי אין ישיבת האדם ותנועותיו ועסקיו והוא לבדו בביתו, כשיבתו ותנועותיו ועסקיו והוא לפני מלך גדול, ולא דבורו והרחבת פיו כרצונו והוא עם אנשי ביתו וקרוביו, כדבורו במושב המלך. כל שכן כשישים האדם אל לבו שהמלך הגדול הקב"ה, אשר מלא כל הארץ כבודו, עומד עליו ורואה במעשיו, כמו שנאמר (ירמיה כג כד) 'אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאם ה'', מיד יגיע אליו היראה וההכנעה בפחד השי"ת ובושתו ממנו תמיד (מורה נבוכים ח"ג פ' נ"ב). ולא יתבייש מפני בני אדם המלעיגים עליו בעבודת השי"ת. גם בהצנע לכת ובשכבו על משכבו ידע לפני מי הוא שוכב, ומיד שיעור משנתו יקום בזריזות לעבודת בוראו יתברך ויתעלה (טור).'

כיצד יתכן לעשות עליה תמידית לקדושת בית המדרש, ולא תהיה לקדושה זו נפילה עולמית, והרי בצאתו את הקודש מסתלקת הקדושה משם, וירידה היא לקדושתו?.

ועל כך שפיר השיב להם, כי 'אוהב ה' שערים המצויינים בהלכה מכל משכנות יעקב', כלומר, כי לא נפלות ולא רחוקה היא להחזיק קדושת בית הכנסת ובית המדרש בעליה תמידית – שלא תמוט עולם ועד, כי בזמן שלומדי תורה מצויינים במעשיהם, שכל תהלוכותיהם מצויינות בהלכה בכל מקום שהם פונים, קדושת בית המדרש קביעת וקיימת, ואין לה ירידה, אדרבה, עליה יש לה וכו'.

היוצא מזה, כי האיש אשר עוסק בביתו בצרכי גופו – באכילה ושתיה ושאר דברים גשמיים שהם צורך הגוף, אין הבית קרוי שלו, כי נשמתו – שהיא האדם אין לה בית כלל. אכן, בזמן שהוא ממשיך אך ביתו קדושת בית המדרש – ומתנהג גם בעניינים גשמיים עפ"י תורה, והוא מצויין בהלכות שלמד בבית המדרש, אזי הבית קרוי שלו, כי יש בו תועלת לנשמתו' (ועיי"ש עוד בהמשך דבריו).

**כל העושה מצוה או נמנע
מלעשות עבירה – לשם שמים
– הרי זה קידש את ה'**

ולמעשה, חיים על קידוש ה', אינם ממדדים רק במה שבני אדם רואים את נאמנותו לה' ולקיום מצוותיו, אלא חיי קידוש ה' שייכים גם ובעיקר במה שהוא בין האדם לבין קונו בלא ידיעת אף

ונראה, כי הנה בזמן שישראל יושבים ועוסקים בתורה בבתי מדרשות, השכינה שרויה ביניהם, כאמרם ז"ל (אבות פ"ג מ"ו). ואמרינן בסנהדרין (טז.) 'כל בי עשרה שכינתא שריא'. ולכאורה לפי זה נמצא, כי בזמן שיוצאין העשרה מבית המדרש וכל איש לדרכו פונה, הוי כחורבן בית המדרש בכל יום – שמסתלקת קדושת השכינה ממנו, ואנן קיימא לן (יומא יב:) 'מעלין בקודש ואין מורדין', וכיצד ניתן להישמר מכך – שלא תהיה הורדה לקדושת בית המדרש, והרי לא ייתכן להיות בכל עת בבית המדרש, ובהכרח לצאת משם מדי פעם.

אמנם, הנה תכלית ישיבת בתי כנסיות ובתי מדרשות היא, שעל ידי שילמוד תורה במחשבות טהורות והוא נקי מחטא ומחשבתו דבוקה בלימוד התורה, נעשה הקשר אמיץ, וגם בצאתו משם ומתהלך בחוץ – בשווקים וברחובות, או בשבתו בביתו, יהא ניכר עליו שלמד תורה. כי מעשיו יוכיחו עליו אם יתנהג כתורה וכהלכה בכל ענייניו, וכל רואיו יכירו ויודו כי התורה שלמד מישרת אורחותיו ומדריכתו ללכת בדרך טובים ואורחות צדיקים לשמור. ואם כך יעשה, אין ביציאתו מבית המדרש הורדה לקדושתו, אדרבה, מעלה יתירה היא לבית המדרש, כי בכל עת ובכל מקום ניכרת השפעת התורה שלמד בבית המדרש.

וזהו יש לפרש בדברי הגמ', כי נשאל רפרם לומר הני מילי 'מעליותא' דבי כנישתא, כלומר דהוי תמהין ושיילין ליה

כלומר 'לשמי', 'ולא תחללו שם קדשי', וכשאתם עושים המצוה שלא לשמה אלא לשום פניה, הרי אתם משתמשים באותה מצוה לצורכם בשביל אותה פניה, אם כן הרי אתם מחללים חס ושלוש שם השם, שהמצוה היא שמו של הקב"ה, מצוה מ"צ בא"ת ב"ש: 'יה' 'וה' הרי שם הוי"ה, אם כן מוציאים שמו לחול לפנייה שלכם.

'אני' ה' מקדשכם', בערך שאתם מקדשים המצוה שהיא שמו של הקב"ה, על אותו ערך מ"קדש ומפריש ומבדיל אתכם. ואם חס ושלוש אתם מחללים המצוה שהיא שמו, כן הקב"ה מתחלל ומחלל אתכם לבין הכשדים שהם משולים בימי החול - שאין להם קדושה, שהקדושה אינה אלא לישראל. שאפילו המלאכים אין אומרים קדושה עד שיאמרו ישראל'.

אחד בעולם, שם שייך להיות מקדש שם שמים בדרגה העליונה, וכפי שכתב הרמב"ם (יסודי התורה פ"ה ה"י) 'וכן כל הפורש מעבירה, או עשה מצוה, לא מפני דבר, אלא מפני הבורא ית', כמניעת יוסף הצדיק מאשת רבו, הרי זה קידש את השם'.

'ולא תחללו את שם קדשי' - קיום המצוה באופן שמתקדש שם הוי"ה ואף בעצם קיום המצוות לשם שמים יש שייכות עם קידוש שם ה', כמובא בשפתי כהן (על התורה, פרשתו) בזו הלשון "ושמרתם מצוותי" - שימרו והמתינו להם אימתי יבואו^א, כדי שכשיבואו תהיה עשייה לשמה ותעשום באהבה וחביבה ובהשתוקקות.

זהו 'ועשיתם אותם אני ה'', לפי שאני ה',

לא. מלשון מה שנאמר (בראשית לו יא) 'ואביו שמר את הדבר'. ופירש"י (שם) 'היה ממתין ומצפה מתי יבא'.

לב. ומי שאינו זוכה תמיד לקיים את המצוות לשם שמים, הרי כבר למדנו שמתוך שלא לשמה בא לשמה (פסחים ג), ואם יתמיד בקיום המצוות מתוך רצון וכוונה לקיימן לשמה, יזכה לבוא לקיומן לשמה.

בר מן דין, לעת עתה בעידנא דגלותא, אף למצות אלו יש מעלה וחשיבות לאין שיעור, כפי המסופר שפעם אחת בא יהודי לפני החפץ חיים זצ"ל, ושאלה בידו: הנה ידועים דברי הזוהר (תיקונא עשיראה כה), 'אורייתא בלא דחילו ורחימו לא פרכת לעילא'. כלומר, תורה בלא יראת שמים ואהבת ה' שהם 'תרי גדפין' - ב' כנפיים, אינה יכולה לעלות למעלה. ואפילו מי שיש בו יראת שמים אך אין לו את הכנף השני - אהבת ה', אין תורתו עולה למעלה. ובמר ליבו סיים האיש את דבריו ואמר: רבי, מיהו האיש שיכול להעיד על עצמו שיש בו אהבת ה' ויראת ה', מה יהא אפוא על תורתו, האמנם הכל ישאר כאן למטה.

נענה אליו החפץ חיים זצ"ל וסיפר לו מעשה. בימים מקדם - קודם המלחמה, פגשתי יהודי אחד שהיה אופה (בעקער) בעיר הגדולה, והוא אמר לי שהולך לו מאוד קשה בעסקיו. מפני

ל"ג בעומר

בזכות התנא האלוקי ר' שמעון בר יוחאי

☆ דהא כל יומא דא ברשותי קיימא ☆ יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין
 ☆ הרבה עקריות נפקדו וחולים נתרפאו ☆ שערי דמעות לא ננעלו ☆ השתטחות על קברו
 של ר' שמעון

דהא כל יומא דא ברשותי קיימא שלאחר שיצאה מיטתו מן החצר, היא
בסוף האדרא זוטא (פר' האזינו רצו:) מתואר עלתה השמימה ונשאו אותה המלאכים
 מעמד הלוייה שעשו לרשב"י, בידיהם ועמוד אש ליהט לפני מיטתו.

שבעיר הגדולה יש מאפיות רבות והרבה מתפרנסים מעסקי האפייה, וממילא התחרות
 (קאמפעטישן) רבה. במשך כל היום הנני עובד קשה ללוש את הבצק על מנת שיצא הלחם טוב,
 ואחר כך הנני טורח ועומד ליד התנור הבוער. וככלות הכל, מגיעות הלקוחות ואינן מרוצות,
 באומרם לי, שהבצק לא תפח דיו, או שהן אומרות שהוא תפח יותר מדאי, או שהלחם אינו
 אפוי היטב, או להיפך, שהלחם אפוי יותר מדאי וחלקו שרוף. ואז הן יוצאות והולכות אצל
 השני, ואני בעוניי איני מצליח למכור הרבה, וממילא הפרנסה דלה כשהטרחא מרובה.

אך כשהחלה המלחמה, שרר רעב בארץ, המחסור היה גדול והיוקר האמיר. וכאשר פגשתי את
 היהודי ההוא בשנית, שאלתי: כיצד הפרנסה שלך בימים אלו. השיבני: רבי, הפרנסה נפלאה,
 געוואלדיג. בכל שעה באים וחוטפים את הלחמים, אפילו בטרם הספיקו להיאפות כדבעי. רעבים
 הם הקונים, ומוכנים הם לקנות את הלחם במחיר מפולפל. הפרנסה בשפע, ואיש אינו מתלונן.

סיים החפץ חיים זצ"ל את סיפורו ואמר לאותו יהודי: הלא תבין: בדורו של התנא האלוקי רבי
 שמעון בר יוחאי זיע"א היה שפע רב של תורה ומצוות בעולם, על כן, כל תורה שהיתה בלא
 דחילו ורחימו לא סלקת לעילא. ובדומה למצב שהיה קודם המלחמה, כאשר התחרות היתה
 גדולה ולא היו קונים את הלחם שלא היה בתכלית השלימות. אולם בדורות הללו, כמה יהודים
 יראי ה' יש בעולם. הלא מתי מעט יראי ה' נותרו לפליטה לאחר ההפיכה. וכמה מאותם יראי
 ה' באמת קובעים עתים לתורה ומדקדקים בשערים המצוינים בהלכה. הלא תראה שאינם אלא
 מתי מעט, מיעוט שבמיעוט לעומת כל באי העולם. על כן בעת הזאת 'חוטפים' בשמים כל
 מצוה שהנך מקיים. כל לימוד תורה אפילו דל ועני – בלא יראה ואהבה כדבעי, נחטף ומתקבל
 בשמים ברצון ולשמחה.

הדחק'. שבכל צרה ומצוקה - 'שעת הדחק', כדאי הוא ר' שמעון לסמוך עליו, שיפעל ישועה ורפואה^{לז}.

יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין

והנה מצינו בגמ' (סוכה מה): בהאי לישנא 'ואמר חזקיה אמר רבי ירמיה משום רבי שמעון בן יוחי, יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין מיום שנבראתי עד עתה, ואילמלי אלעזר בני עמי - מיום שנברא העולם ועד עכשיו, ואילמלי יותם בן עוזיהו עמנו - מיום שנברא העולם עד סופו, שנאמר (ישעיהו נא כא) 'לכן שמעי נא זאת עניה ושכורת ולא מייין^{לז}'.

והנה מכיון שצדיקים במיתתם קרויים חיים (ברכות יח)^{לז}, ממילא כשבאים

ובשעה שהמטה פרוחה באוויר יצאה בת קול מן השמים ואמרה: בואו והתקבצו מרחוק לשמחתו של ר' שמעון. וכשנכנסה מיטת ר' שמעון למערה, שמעו בת קול מן המערה: 'זה האיש מרעיש הארץ מרגיז ממלכות, כמה מקטרגים משתתקים ביום זה בזכותך^{לז}'.

ואין לך גזירה שאין בכוחו של ר' שמעון לבטלה ביומא דהילולא דיליה, כמובא באדרא זוטא (פר' האזינו רצא): על יום פטירת ר' שמעון, שר' שמעון אמר 'דהא כל יומא דא ברשותי קיימא' - שהיום הזה ברשותי עומד^{לז}.

וידוע מה שרמזו דורשי רשומות על כוחו של ר' שמעון לפעול ישועה עבור כל יהודי, בדברי הגמ' (ברכות ט. שבת מה). 'כדאי הוא ר' שמעון לסמוך עליו בשעת

לג. זו לשון הזוה"ק 'בתר דנפק פורייא הוה סליק באוירא, ואשא הוה להיט קמיה שמעו קלא עולו ואתו ואתכנשו להילולא דרבי שמעון (ישעיה נז ב) 'בא שלום ינחו על משכבותם'. כד עאל למערתא, שמעו קלא במערתא: זה האיש מרעיש הארץ מרגיז ממלכות, כמה פטרין ברקיעא משתכחין (ס"א ולא משתכחין) ביומא דין בגינך^{לז}.

לד. במסע המפורסם של בניו של האהבת ישראל מוויזניץ זיע"א למירון בשנת תרצ"ה, היה הדוחק גדול מאוד. וכאשר קרבו האחים הק' אל הציון, מאן דהו צעק 'מאכט פלאץ פאר די וויזניצער קינדער', וכנגד זה השיבה ישישה אחת בקול: 'ביי רבי שמעון זענען אלע קינדער'.

לה. מסופר על רבינו הדברי יואל זיע"א, שבשנת תש"ו שהה שבוע ימים בצלו דרשב"י, וישב שעות רבות מעוטר בטלית ותפילין. פעם אחת מצאוהו באמצע הלילה, שוכב בפשיט ידיים ורגלים, וחוזר בבכי גדול על הפסוקים (תהלים פ טו - טז) 'אלוקים צבאות-ת שוב נא, הבט משמים וראה ופקוד גפן זאת, וכנה אשר נטעה ימינך ועל בן אמצתה לך'.

לו. מסופר שהרמ"מ מלעלוב זיע"א היה אומר, שבאמת היה ראוי לשיד 'חייב לפטור העולם' ולא 'יכול לפטור העולם', שהרי על ר' שמעון נאמר 'נעשה אדם נאמר בעבורך', והיינו שתכלית בריאת האדם נעשתה בשביל ר' שמעון, ולכן 'חייב' לפטור את העולם מן הדין, כדי שהבריאה תבוא לתכליתה.

לז. מה שהצדיקים 'קרויים חיים' הוא כפשוטו ממש, וכמובא בירושלמי (עבודה זרה פ"ג ה"א) על

יעידון יגידון כמה יהודים זכו לקרוע את גזר דינם ולהתברך לטובה בכל העניינים. וכמו שהובאנו לעיל מש"כ רבינו עובדיה מברטנורא במכתבו (בשנת רמ"ט) 'הרבה עקרות נפקדו וחולים נתרפאו בנדר ובנדבה שהתנדבו במקום ההוא' (מירון' ראשי תיבות: 'יפקוד מלך רופא נאמן ורחמן')^ט.

דורשי רשומות רמזו זאת במה שאנו מתפללים "ושפע שפע רב בכל העולמות" - ראשי תיבות רשב"י. כלומר, שמכוחו של רשב"י אפשר לפעול ישועות בכל העולמות.^מ

לר' שמעון, הרי זה כמו שפונים אל צדיק בחיים חיותו, ובכוחו של ר' שמעון לפטור כל אחד מן הדין. ויתר על כן לפי מה שמצינו בגמ' (חולין ז:): ש'גדולים צדיקים במיתנתן יותר מבחייהם', א"כ בוודאי שאפשר לפעול אצל ר' שמעון לפחות כמו בחייו לח'.

הרבה עקרות נפקדו וחולים נתרפאו סיפורי הישועות שנפעלו אצל ר' שמעון, הרבה מהם ידועים ויותר מהם אינם ידועים, אך הרבה ילדים מסתובבים בעולם עם השם הקדוש 'שמעון', המה

ר' נחום בר סימאי, שהתקדש בקדושה עליונה ולא הביט בצורת מטבע מימיו, וכשהוא נפטר, כיסו את הצורות שהיו על הכתלים במחצלאות, ואמרו, כמו שבחייו לא היה מביט באותם צורות, כך במיתנתו. ותמהו על כך, וכי המתים רואים מאומה?! ותיריך ר' שמעון בן לקיש ואמר: 'אין בינינו ולצדיקים אלא דיבור פה בלבד'. וזו לשון הירושלמי 'כד דמך ר' נחום בר סימאי חפון איקונתא מחצלן, אמ' כמה דלה חמתון בחייוי לא יחמינון בדמכותיה, וחכמין אינון כלום?! אמר ר' שמעון בן לקיש, אין בינינו ולצדיקים אלא דיבור פה בלבד'.

לח. הגה"צ ר' שמעלקא טויבנפעלד צ"ל ממאנסי, היה בקי בע"פ בלשון הזוהר - מלבד מה שידע ש"ס בבלי וירושלמי על לשונם. (זכורני, שפעם אחת בחצות הלילה הלכתי לביתי, וכשנכנסתי אליו ראיתי יושב ליד השולחן ולומד לאור המנורה, וכל ילדיו ישנים סביבו על הרצפה, משום שהיתה לו מיטה אחת עבור אשתו אך שאר ילדיו ישנו על הרצפה. וזה כל מה שהיה לו בעולמו - דירה שקיבל מהישיבה). והוא אמר לי, שרבי שמעון לא נפטר, אלא נשמתו עלתה השמימה כמו אליהו הנביא, וההבדל בין רבי שמעון בר יוחאי לבין אליהו הנביא, שאליהו הנביא לא ידוע היכן נמצא גופו, ואילו על ר' שמעון אנו יודעים שהוא נמצא בציון הק' במירון, אמנם שניהם למעלה הם מלאך וכשהם יורדים למטה הם מתלבשים בגוף.

לט. ידוע מה שאמר הרה"ק ר' שלמה'קה מזויעהל זיע"א על דברי הגמ' (ביצה טו:): 'תני רב תחליפא אחוה דרבנאי חוזהא: כל מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה ועד יום הכפורים, חוץ מהוצאת שבתות והוצאת יו"ט, והוצאת בניו לתלמוד תורה. שאם פחת - פוחתין לו, ואם הוסיף - מוסיפין לו'. הוסיף על כך ר' שלמה'קה 'חוץ מהוצאות נסיעה למירון'.

מ. מסופר על בחור אחד שנקרא בשם 'זעליג', שהתעכב זמן רב בפרק 'האיש מקדש'. לימים נזכר אביו, שקודם שנולד בנו - בחור זה, אמו היתה במירון אצל רבי שמעון, והיא אמרה שאם יולד להם בן הם יקראו את שמו 'שמעון', והשתכח הדבר מליבם וקראו את שמו 'זעליג'.

וקדוש זה, עלינו להתעורר ולבקש שפע אוצרות מלכים ברוחני ובגשמי, ולא להסתפק בדברים קטנים ופשוטים^{מא}.

שערי דמעות לא ננעלו

ומי שמרגיש שעדיין לא פעל את ישועתו,
יש עבורו דרך ששעריה לא ננעלו מעולם, וכמובא בגמ' (בבא מציעא נט.) 'אמר

וצריך לנצל את ה'עת רצון' - שלא להיות שוטה המאבד מה שנותנים לו, ועל דרך מה שמשלו המושלים על אדם שהכניסוהו לאוצרות המלוכה ואמרו לו שיקח מהאבנים והמרגליות - כמה שליבו חפץ, אך הוא אמר למשרתי המלוכה שנקרעו לו מנעליו, והוא רוצה שיקנו לו מנעלים חדשים. ועל דרך זה, ביום גדול

לבד. כשנזכר בזה אביו של זעליג, הלך להתייעץ עם אחד מהצדיקים כדת מה לעשות. והוא השיב להם, שיעלה את בנו לתורה, ויקרא לו הגבאי בשם 'שמעון זעליג', ומאז, כך ייקרא שמו, והכל יבוא על מקומו בשלום. וכך הווה, בשבת קרא הגבאי 'יעמוד הבחור שמעון זעליג'... והנה, תיכף לאחר התפילה ניגש אל אביו של הבחור - אחד מחשובי המתפללים, ושאל אותו בפליאה גדולה מאימתי קוראים לבנך 'שמעון זעליג'. סיפר לו האב את השתלשלות הדברים, ואמר לו אותו האיש בהתפעלות רבה, הלא לי יש בת שהגיעה לפרקה לפני כמה שנים והיה בדעתי לקחת את בנך זעליג להיות חתני, אך מאחר וגם אני נקרא בשם 'זעליג' חשבתי שאין הוא זיווג הנכון של בתי, אבל עתה שהתחדש לי ששמו של בנך הוא 'שמעון זעליג' רוצה אני בו שיהיה חתן לבתי, וכך נגמרו הדברים, ושמעון זעליג נשא את בתו של זעליג לשמחת כולם.

מא. על כוחו העצום והנורא של ר' שמעון - עד כדי להחיות מתים, יש ללמוד ממה שסיפר הגה"ק ר' ישעיה אשר זעליג מרגליות זצ"ל (הובא בספרו הלילוא דרשב"י עמ' סג) מעשה אשר ראו עיניו ולא זר. וזו לשונו 'והנה אם כי אין כאן מקום לסיפורי מעשיות, אבל בכל זאת לא אוכל להתאפק ולעצור מלספר מעשה ה', מעשה נס נפלא כי נורא הוא, אשר בעינינו ראינו, והנני עד ראייה לספר בקהל מעשה נס ופלא שראיתי בעיני בהיותי במירון ביום ל"ג בעומר בשנת תרפ"ג, שחל אז ל"ג בעומר ביום השישי, ושכמעט רוב הקהל מאלפי ישראל שהיו שם בל"ג בעומר נשאר אז במירון לשבות שם את יום השבת. וטעמנו אז שמחת שבת עילאית פלאית.

וביום שבת קודש בבוקר אחר תפילת מוסף שהתפללנו אז בבית המדרש על יד ציון קודש הקדשים הרשב"י - במנין האחרון קרוב לחצות היום. והיה נשמע קול רעש גדול, שילד אחד מאחינו הספרדים שאמו נדרה לעשות לו תגלחתו הראשונה (חלאקה), כמנהג הידוע. ופתאום אחזתו להילד מחלת החולירע רחמנא לצלן, ושבק חיים לנו. והילד היה מונח באחד החדרים הקטנים הבנויים למעלה עלי גגות הציונים בחצר הקודש.

וציוו הרופאים [שהיו שם מטעם הממשלה], שצריכין לסגור כל אנשי החצר (קאראנטין) על מספר ימים. וכשנשמעה פקודה זו, רבים מההמון נבהלו והתחילו לברוח מהחצר החוצה - אל ההרים וגבעות אשר שם. אבל מיד הגיעו ובאו שוטרי הממשלה וסגרו החצר על שערי ואין עוד יוצא ואין בא. ומבית ומחוץ היו נשמעים צעקות קולות ובכיות, כי רבים מהיוצאים מחוץ לחצר עזבו את ילדיהם ואנשי ביתם וחפציהם בפנים החצר, והחצר נסגר ונשמר על ידי השוטרים. ועל

רבי אלעזר, מיום שנחרב בית המקדש ננעלו שערי תפילה, שנאמר (איכה ג ח) 'גם כי אזעק ואשוע שתם תפילתי'. ואף על פי ששערי תפילה ננעלו שערי דמעות לא ננעלו, שנאמר (תהלים לט יג) 'שמעה תפילתי

ה' ושועתי האזינה, אל דמעתי אל תחרש"מב.

וכבר מצינו זאת בזוה"ק (שמות יב:) בשם ר' יהודה, שכל הדברים שבעולם תלויים

כולם עלה ונשמע קול יללה מהאשה – אם הילד המת, שבנה הראשון והיחידי שהביאתו על תגלחת הראשונה, אין, ונהפכה שמחתה לתוגה. ואנכי בעיני ראיתי את הילד מונח בחדרו על הארץ, ירוק ומת. וכל הקהל הצטערו מאוד על נפש אחת מישראל ועל צער אמו, ולא יכולנו מרוב צער לעשות קידוש ולסעוד סעודתא דצפרא דשבתא.

והנה פתאום קמה אם הילד וחגרה מתניה כאשת חיל ולקחה הילד המת על ידיה וירדה למטה בבית הכנסת שעל יד הציון הקדוש הרשב"י, והניחתו על הרצפה שעל יד הציון הקדוש, ובקול מר צורחת, ובבכי צעקה האשה אם הילד: הוי צדיק, צדיק, רבי שמעון, הנני אמתך באתי כאן לכבודך, לגלח בני היחידי אשר נתן לי השי"ת בזכותך. וקיימתי את נדרי אשר נדרתי להביאו כאן ביום ל"ג בעומר, ואתמול הביאותיו חי ועשיתי לו התגלחת בשרים ובזמרה, בתוף ובכינור, במשתה ושמחה, ועתה איך אסע מכאן בלי הילד כו' כו', ובאיזה פנים אבואה הביתה'. וקולותיה ובכיותיה היו נשמעים על כל החצר הקדוש, ולב מי לא נמס כמים לשמוע את קול צעקת האשה מרת הנפש. ואחר כך קמה ואמרה: צדיק, צדיק, הנני מניחתו לפניך כמו שהוא. אנא ממך! אל תבישני ואל תחזיר פני ריקם, ותחזירו לפני חי ובריא – כמו שהביאותיו אתמול לפניך. ויתקדש שם שמים ושמן בעולם, וידעו כי יש ה' וצדיקים שופטים בארץ. ולסגולה סגרו הדלת של הבית כנסת של ציון רשב"י ולא נשאר רק הילד.

וכעבור איזה רגעים הקול נשמע, נשמע מבית הכנסת צעקת הילד לאמו. והחכם שם פתח הדלת לפניו, והנה הילד קם על רגליו וצועק: אמא תני לי מעט מים כי צמא אני, ונתנו לו מים, והיא העלתו הגגה – למקום חדרה מקודם, ונעשה שם רעש גדול מתחית הילד המת, וכל הקהל באו לראות הילד החי. וגם הרופאים נתאספו שמה ובדקו את הילד, והודו ואמרו שאין זה בדרך הטבע כלל אלא מעשה ניסים – תחית המתים על ידי התנא רבי שמעון. והתירו תיכף ומיד לפתוח שערי החצר, כי אין צורך לסגור החצר (קאראנטין), והיה אז קידוש ה' גדול מאוד, וכל הקהל ברכו ברכת 'מחיה המתים'. וראה בספר שער יששכר (מהגה"ק אדמו"ר הרב ממונקאטש זצוק"ל, מאמרי חודש אייר, מאמר גל עיני אות י'), שכתב, שהגמטריא של 'שמעון בן יוחאי' היא 'מחיה מתים', עיין שם'.

מב. שמעתי מהגאון ר' שמשון דוד פינקוס זצ"ל, שהגיע אליו אברך שלא היו לו ילדים וביקש ממנו שיפעל ישועה בעבורו. שמע ר' שמשון וביקש ממנו, שיבוא אליו בלילה. כשהגיע האברך אליו בלילה, הם נסעו יחדיו מחוץ לעירם אל עבר היער. ושם אמר לו ר' שמשון, לך עמוד ליד העץ והתפלל חצי שעה. לאחר חצי שעה חזר אליו, אך ר' שמשון אמר לו שלא היתה כוונתי לתפילה שהתפללת, לך תתפלל עוד פעם. ובפעם השנית חזר האברך מתייפח בבכי כשדמעתו על לחיו. ואז אמר לו ר' שמשון, על ידי תפילתך פעלת עבורך ישועה בקרוב,

השתטחות על קברו של ר' שמעון

מצינו במאור עינים (אגדות הש"ס - מסכת שבת) חידוש נפלא. שכאשר יהודי לומד איזה דבר מדברי התנאים או הקדמונים, הרי זה נחשב לו כמו השתטחות על קברו של אותו הצדיק. משום שעל ידי שלומד את דבריו, ומוחו וחיותו נכנסים בדברי הצדיק, גורם ששפתותיו של בעל השמועה דובבות בקבר ורוחו נדבקת ברוחו. ובמיוחד שר' שמעון עצמו הוא בעל מימרא זו, כמובא בגמ' (יבמות יז). 'דאמר ר' יוחנן משום רשב"י: כל תלמיד חכם שאומרים דבר שמועה מפיו בעולם הזה, שפתותיו דובבות בקבר'^מ.

ויש ללמוד מכך שכל הרוצה להתפלל אצל איזה צדיק ובפרט אצל ר' שמעון בר

בתשובה ובתפלה שהאדם מתפלל להקב"ה, וכל שכן מי ששופך דמעות בתפלתו, אין לך שער שלא יכנסו בו דמעותיו. ומפרש בזה את מה שנאמר (שמות ב ו) 'ותפתח ותראהו את הילד', שהכוונה לשכינה שעומדת על ישראל פָּאָם על הבנים, והיא פותחת תמיד בלימוד זכות על ישראל, וכשהיא פותחת ללמד זכות על ישראל, היא רואה את הילד שעשועים' (ירמיה לא יט) - שהם בני ישראל, שיש להם חטאים. אך מיד כשמתחננים לפני הקב"ה בבכי - כבן המתחטא ובוכה לפני אביו, כמו שנאמר (שם) 'והנה נער בוכה', בזכות בכייתם מסתלקים מהם כל גזירות קשות שבעולם, וכמו שנאמר (שם) 'ותחמול עליו', שמעוררים עליהם רחמים והקב"ה מרחם עליהם'^מ.

וכך היה, כעבור שנה נולד לאברך ההוא בן זכר לשמחת כולם.

כששאלו את ר' שמשון מהיכן למד על כוח התפילה עם בכי מעומק הלב, השיב להם, שכשהוא היה בן שש שנים, בזמן שהלך אביו ללמוד ליל שיש עם אחיו, הוא ביקש להצטרף אליהם, ואביו דחה אותו - באומרו אליו שהוא עדיין נער קטן. אך לאחר מכן התחרט אביו וחשב לחזור מבית המדרש כדי לקחתו לזמן מועט. מיד כשחזר אביו לקחתו הוא מצא אותו עומד בחוץ עם מעיל כמי שמוכן ללכת לבית המדרש, ושאל אותו אביו מנין ידעת שהחלטתי לבוא לקחתך. השיב לו הילד 'שמשון', שהוא בכה על כך, ולימדני שכשבוכים הקב"ה עוזר, וממילא ידעתי שתבוא לקחתני.

מג. זו לשון הזוה"ק 'אמר ר' יהודה, כל מלין דעלמא תליין בתשובה ובצלותא דצלי בר נש לקודשא בריך הוא, וכל שכן מאן דאושיד דמעין בצלותיה, דלית לך תרעא דלא עאלין אינון דמען, מה כתיב (שמות ב ו) 'ותפתח ותראהו את הילד', 'ותפתח' - דא שכיתנא דקימא עליהו דישאל כאימא על בנין, והיא פתחה תדיר בזכותיהון דישאל, כיון שפתחה ותראהו את הילד - 'ילד שעשועים' (ירמיה לא יט) דאינון ישראל דמתחטאן קמי מלכיהון (נ"א מאריהון) בכלא, ומיד דמתחננן קמי קודשא בריך הוא הדרי בתשובה ובכאן קמיה כברא דבכי קמי אבוי, מה כתיב (שמות שם) 'והנה נער בוכה'. כיון דבכי אתעדו (ס"א מתתברי) כל גזדין בישין דעלמא, מה כתיב 'ותחמול עליו', אתער עלוי ברחמים ומרחם ליה'.

מד. זו לשונו של המאור עינים 'ובדורות האחרונים כשלומדים דברי שום תנא וחכם מדברי

בגופו ממש, וכמו שפירש האריז"ל (ליקוטי ש"ס ברכות ז.) את מאמר חז"ל 'אגרא דבי הילולי מילי', שעיקר השכר – 'אגרא' של יום ההילולא, 'מילי' – לעסוק בדברי תורה של בעל ההילולא. ובפרט שאי אפשר לדעת היאך תעבור הדרך, שהרי 'כל הדרכים בחזקת סכנה' (קהלת רבה ג ב) ^מ. וממקומו יפן ברחמיו להשפיע על כל ההולכים בדרכיו וחפצים בקרבנותו, שפע ישועה ורחמים.

יוחאי בל"ג בעומר, יכול לבוא לבחינת השתטחות על הציון של ר' שמעון – על ידי שילמד את תורתו הק', שבשעה שלומד את תורתו הריהו כמי שהשתטח על קברו, והוא יכול להתפלל ולפעול ישועות בעדו ובעד כל בית ישראל ^מ.

ומי שאינו יכול להיות אצל ר' שמעון במירון והוא עוסק בתורתו מתוך עמקות וישוב הדעת, במידה מסוימת הוא נמצא אצל הצדיק יותר ממי שנמצא שם

הקדמונים, שהדבר ההוא הוא חיות ומוחין שלו, והאדם הלומד ומדבר דבריו, מדבק ומכניס חיות ומוחין שלו לתוך הדבורים, נקרא אתדבקות רוחא ברוחא. ולכך מחיה אותו – שמכניס החיות בהדברים, שלכך אמרו (יבמות צד.) 'שפתותיו דובבות בקבר', שאפשר לומר זה בחינת השתטחות על קברי הצדיקים. כי דבורי הצדיק שם הוא קבור וטמון החיות שלו כאמור, וזה הלומד, בהכנסו עם החיות ומוחין שלו לתוך החיות ומוחין של הצדיק שטמן בדבריו, נקרא אתדבקות רוחא ברוחא ושפתותיו דובבות בקבר, כנודע זה מדברי הבעל שם טוב נשמתו בגנזי מרומים, ונקרא בחינת זו השתטחות על קברי הצדיקים, שהן דבריהם שלומד ומזכיר היום הלומד, ולכך מחיה מוחין של אותו הצדיק, והבן'.

מה. פעם ישב הרה"ק רבי צבי הירש מזידיטשוב זיע"א (בעל העטרת צבי), עם קהל חסידיו בל"ג בעומר. בתוך דבריו אמר לפניו, ש'רבי שמעון בן יוחאי' עולה בגימטריא כמנין 'ידיד נפש אב הרחמן' (כן הובא באמרי נועם, מועדים, יום הילולא של אביו, בשם צדיק אחד). ישב שם אחד שלא היה נמנה בין עדת החסידים ותיכף התחיל לבדוק אם החשבון מתאים וראה שחסר אחד (כי 'רבי שמעון בן יוחאי' עולה 765, ואילו 'ידיד נפש אב הרחמן' עולה 764). נענה אליו הרה"ק רבי צבי הירש ואמר: לא האמנתי עליכם שלמדן כמותכם ישאל שאלה כזו, שהרי בש"ס בבלי כתוב תמיד 'יוחי' – חסר אלף, נמצא שמספר שניהם עולה שווה בשווה, חושבנא דדין כחושבנא דדין – 764. מתוך דבריו למדנו, שבכוחו של רשב"י אפשר לפעול ולעורר רחמים שיתנהג עמנו הקב"ה במדת החסד והרחמים, הן בבחינת 'אב הרחמן' והן בבחינת 'ידיד נפש'.

מו. מסופר על תלמידו של בעל השבט הלוי זצ"ל שהתגורר בחוץ לארץ וביקש ממנו לבוא עם בנו להניח אצלו תפילין לרגל היכנסו לעול תומ"צ. כשמוע השבט הלוי את דבריו, אמר לו, שהזכות שתהיה לו אם לא יבוא עד אליו – תהיה יותר גדולה ממה שיבוא, שהרי כדי לבוא אליו הוא צריך לנסוע עם בנו דרך ארוכה והם עלולים להיכשל בה. וכשאמר לו שהוא

שמחת ל"ג בעומר

☆ בפורים קבלו ברצון את תורת הנגלה ובל"ג בעומר קבלו את תורת הנסתר ☆ פורים ול"ג בעומר מסוגלים לתשובה כיום הכיפורים ☆ יום כיפור בפנים ושמחת תורה בחוץ ☆ שמחת ל"ג בעומר באה מגילוי שורש תורה שבעל פה אצל רשב"י ☆ השמחה ביום הזה על ציון ר' שמעון בן יוחאי היא שלא כטבע ☆ מן השמים מסייעים ☆ לשמוח בל"ג בעומר - שמחה שהיא למעלה מן הטבע

שהיתה בפורים - 'הדור קבלוה בימי אחשוורוש' (שבת פח.). כלומר, שלאחר שבני ישראל קבלו את התורה הנגלית ברצון, בא ר' שמעון וגילה את סודותיה וסתריה¹².

ובמיוחד ביום פטירתו של ר' שמעון, התגלו סודות מופלאים, כמובא בזוה"ק (אדרא זוטא, פר' האיזנו רצא): **שביום** הסתלקותו של ר' שמעון, ראה ר' שמעון את הקב"ה יחד עם נשמות הצדיקים שבאו

בפורים קבלו ברצון את תורת הנגלה ובל"ג בעומר קבלו את תורת הנסתר

פסק המחבר (שו"ע או"ח סי' תכח סעי' א) 'לעולם ביום שיהיה פורים יהיה ל"ג לעומר. וסימן, פל"ג'. והנה מקובלנו (הוריות יב.) שסימנא מילתא היא, וא"כ עלינו להבין את הקשר בין פורים לל"ג בעומר.

ונראה לומר, שגילוי תורת הנסתר הוא המשך לקבלת התורה ברצון

כבר קבע נסיעתו וכו', השבט הלוי עדיין נשאר איתן בדעתו, ואמר לו שיתלה על קיר ביתו את הקארט"ע, ולאות וסימן יכתוב מתחתיו שהוא וויתר על הקארט"עזה כדי לא ללכת ברחוב פעם אחת יותר ממה שצריך...

עוד מסופר, שפעם אחת כשהיה השבט הלוי בן מאה שנים הוצרך לנסוע לאוסטרייך, ואחד הנגידים העמיד לו פליגע"ר פרטי - כראוי לכבודה של תורה. וכשירד מהפליג"ר אמר לאותו נגיד 'הכל היה שווה בשביל שמירת העיניים'. והרי זה מפליא, שיהודי בן מאה שנים לא נס לחו, ובראש מעיינותיו עומד ענין 'שמירת העיניים'. וכל המעיין בצוואתו יראה שמודגש שם ענייני שמירת העיניים בקדושה ובטהרה.

מז. מסופר על הרה"ק ר' ברוך ממעזיבז' זיע"א, שבכל שנה היה נוהג לערוך 'טיש' בל"ג בעומר, והיה רגיל לסיים את ספר הזוהר. ובשמחת הסיום היה לוקח את ספר הזוהר ורוקד עמו בהתלהבות ודבקות עצומה, וכך היה אומר: 'הייליגער ר' שמעון איך קען דיר, און די קענסט מיר'.

עוד מסופר עליו, שפעם אחת בעת עריכת ה'טיש' בל"ג בעומר, התלהב מאוד וקם ואמר: 'ברוך הבא ר' שמעון', ונפלה אימה גדולה על כל הנוכחים. ובפעם אחרת מסופר, שהוא הניח את הזוה"ק על לבו, ואמר על הפסוק (ישעיה סג טז) 'כי אתה אבינו, כי אברהם לא ידענו וישראל לא יכירנו' וכו', אתה ר' שמעון ממך ידענו להכיר את ה'.

הקודש מירון, כפי שרואים את גודל התערורות בתשובה שיש שם, כמה דמעות של תשובה מאהבה וגעגועים להקב"ה נשפכים שם מ"ט.

עוד מצינו בל"ג בעומר שייכות עם כפרת עונות - כמו פורים, דהנה מובא בירושלמי (ראש השנה פ"ד ה"ח) 'ר' משרשיא בשם ר' אידי, בכל הקרבנות כתיב 'חטא', ובעצרת אין כתיב חטא. אמר להן הקב"ה: מכיון שקיבלתם עליכם עול תורה מעלה אני עליכם כאילו לא חטאתם מימיכם'. ולפ"ז יש לומר, שמאחר ובל"ג בעומר יהודים מתדבקים לר' שמעון ומקבלים את תורתו, לכן 'מעלה אני עליכם כאילו לא חטאתם מימיכם'.

יום כיפור בפנים ושמחת תורה בחוץ ובזה יובן מה שהשיב אחד מן החסידים להרה"ק מרוז'ין זיע"א - לאחר ששאל אותו כיצד נראה ל"ג בעומר במירון. וכה היו דבריו: 'יום כיפור בפנים ושמחת תורה בחוץ'. כשמוע הרה"ק מרוז'ין את תשובתו, התפעל מאוד מדבריו. משום

מגן עדן לשמוע את הסודות שביקש לגלות, וממה שהם היו שמחים בשמחתו, הבין ר' שמעון שהקב"ה מסכים שיגלה את הסודות הללו, ואמר על כך ר' שמעון, שהוא מזמין את הנשמות שבאו לשמחו, שאף בעולם הבא יבואו לקחת חלק בשמחתו, וסיים ואמר 'אשרי חלקי' מ"ח.

פורים ול"ג בעומר מסוגלים לתשובה כיום הכיפורים

מצינו בתיקוני זוהר (תקונא עשרין וחד נז): שחג הפורים נקרא על שם יום הכיפורים 'פורים אתקריאת על שם יום הכפורים', ואף ל"ג בעומר יש בו בחינת יום כיפור, כמובא ביערות דבש (ח"ב דרוש יא) בהאי לישנא 'יום ל"ג בעומר הוא היולוא דרשב"י כי מת אז, והיה למעלה היולוא בבחינת (אסתר ב יג) 'הנערה באה אל המלך'. וראוי לכל איש הירא וחרד לשום אל לבו יום ההוא לשוב בתשובה, כי זכות רשב"י מסייעת להבא לטהר, ולא לבלות זמן בעוונותינו הרבים - בהבלי עולם, אשר הוא לצדיק לצער'. וכך היא המציאות בהר

מח. זו לשון הזוה"ק 'ועוד, הא חמינא דקודשא בריך הוא וכל הני זכאי קשוט דהכא משתכחן, כלהו מסתכמין על ידי, דהא חמינא דכלהו חדאן בהאי הלולא דילי, וכלהו זמנין בההוא עלמא בהיולוא דילי, זכאה חולקי'.

מט. מסופר שהרה"ק השר שלום מבעלזא זיע"א נכנס לשולחנו בל"ג בעומר, ושאל מה היום. והשיב לו בנו הרה"ק רבי זונדל זי"ע 'היום זה יום כיפור'. נענה ואמר לו 'שפיר קאמרת, היום הוא יום כיפור'. ובשם דורשי רשומות מובא ש'רבי שמעון בן יוחאי' עולה בגימטריא - עם הכולל 'תשובה מאהבה'.

ובחתם סופר (דרשות ח"ב, לימי הספירה, רפ.) כתב 'ולפי עניות דעתי, כי הוא יום ל"ג - למ"ד גימ"ל במלואו גימטריא 'זקן', שהוא רצון העליון - בחינת יום הכיפורים, כידוע'.

נ. מסופר על הרה"ק ר' אברהם הכהן מקאליסק זיע"א, שטבל בים כנרת בל"ג בעומר בבוקר, ואמר בלהט אש קודש 'הריני מקבל קדושת היום'.

השמחה ביום הזה על ציון ר' שמעון בן יוחאי היא שלא כטבע

עד כמה חמור להיות בעצבות במחיצתו של ר' שמעון ביומא דהילולא, יש ללמוד מהסיפור הנורא המובא בפרי עץ חיים (שער ספירת העומר, פרק ח), על ר' אברהם הלוי שהיה גלגול של ירמיה הנביא (כן הובא בקב הישר פרק צג עמוד שיא), והיה נוהג לומר בכל יום בתפילתו 'נחם', ולהתאבל על חורבן הבית. וכשהיה אצל ר' שמעון ביום ל"ג בעומר, אמר בתפילתו 'נחם'. ורשב"י התגלה אל האר"י ושאל אותו מדוע איש זה אומר 'נחם' ביום שמחתו. ולאחר חודש ימים נפטר לו בנו בכורו וקיבל עליו תנחומים²².

ויש ללמוד מסיפור זה, שר' שמעון שמח עם כל מי שבא למחיצתו ושמח עמו, וכמובא לעיל דברי הזוהר (אדרא זוטא, פר' האינו רצו:) שיצאה 'בת קול' ביום הסתלקותו של ר' שמעון, וקראה לכולם לבוא לשמוח בהילולא דרשב"י - 'שמעו קלא עולו ואתו ואתכנסו להילולא דרבי שמעון'. לכן צריך להשתדל ביותר לשמוח ביום זה - בשמחתו של ר' שמעון²³.

שבאמת יום ההילולא של רשב"י הוא יום מתן תורת הנסתר ולכן יש שמחת תורה וריקודים בחוץ, ואילו בפנים האווירה היא כמו יום כיפור, משום שהוא עת רצון לתשובה ותפילה, כאמור.

שמחת ל"ג בעומר באה מגילוי שורש תורה שבעל פה אצל רשב"י

ביאור נפלא כתב הרה"ק ר' צדוק הכהן מלובלין זיע"א (פרי צדיק, ויקרא, ל"ג בעומר וסיום הש"ס) על סוד שמחת ל"ג בעומר, וזו לשונו 'ומן הסתם נולד רבי שמעון בן יוחאי גם כן ביום זה, כמו שהוכיחו בגמ' (קידושין לח.), ומנין שבז' באדר נולד משה וכו', שהקב"ה יושב וממלא שנותיהן של צדיקים מיום וכו'. ולכן ביום זה ירדה נפש זה שהיה שורש תורה שבעל פה, ולכן איתא בירושלמי (סנהדרין פ"א ה"ב) דאמר לו רבי עקיבא לרבי שמעון בן יוחאי, דיין שאני ובוראך מכירין כוחך, שלא היה שום אדם מכיר כוחו, רק הקב"ה ורבי עקיבא - שהיה שורש תורה שבעל פה, ובכל שנה כשבא יום זה יכול כל אדם לזכות לפי כוחו להשיג קביעת הדברי תורה שירד ביום זה בתורה שבעל פה, ולכן קבעוהו למועד²⁴.

נא. ועיין בתניא (אגרת הקודש פרק כה) שהאר"י לבאר את עבודת הקודש שעשה ופעל רשב"י בלימוד תורה שבעל פה.

נב. זו לשון הפרי עץ חיים 'גם העיד לי הר"א הלוי, כי הוא היה נוהג לומר 'נחם' בברכת תשכון, וכשמסיים אחר התפילה, אמר מורי ז"ל בשם ר' שמעון בר יוחאי הקבור שם, שאמר לי, אמור לאיש הזה למה הוא אומר 'נחם' ביום שמחתו, לכן הוא יהיה בנחמה בזמן קרוב, וכן לא יצא חודש עד שמת בנו הגדול וקיבל כוס נחמה עליו.

נג. בספר מסעות ירושלים (על מסעו של הרה"ק בעל מנחת אלעזר ממונקאטש זיע"א, מאמר סדר יום עשירי אות ט) מובא בהאי לישנא 'המכסה אני מאוהביי עוד דברים שנגלה למשה מפי מרן שליט"א, מעשה נאה ומפוארה שסיפרה מרן הגה"ק משינאווא [אשר שמע ממקור נאמן בצפת ת"ו -

בהיותו לבקר את ארץ הקודש תו"ב, כנודע], כי הרה"ק מו"ה אלעזר בעל ספר החרדים, שהיה בזמן הבית יוסף והאר"י והאלשיך, והוא היה אז משמש בבית המדרש בעיה"ק צפת, ואיש לא ידעו מעוצם קדושתו, והחזיקוהו לאיש פשוט ותמים. ופעם אחת בל"ג בעומר על ציון המצויינת קודש הקדשים דרשב"י זי"ע במירון. והיה שמה האר"י הק' ותלמידיו, ונתלהב האר"י עם החבריא ורקד עמהם שם זמן רב ביומא דהילולא. וגם היה שם זקן אחד בבגדי לבנים בעל צורה ובעל קומה, משכמו ולמעלה גבוה מכל העם. וגם הזקן הנזכר רקד לעצמו שם בשמחה רבה, וגם חברת לוית אנשי בריתו שלא הכירום. ובתוך הריקודין והמחולות קפץ האר"י ואחז בידו של אותו זקן הנזכר ורקדו שניהם יחדיו זמן הרבה באש להבה. ואחר כך אחז האר"י בידו של בעל החרדים ורקדו עמו גם כן הרבה בשמחה ובטוב לבב.

ואחר שיצאו משם הרהיבו בנפשם עוז מתלמידי האר"י הקדוש לאמור לאר"י: אל נא יחר בעיני אדונינו אם נשאל אותנו בנוגע לכבודו הרם, ושזהו כבוד התורה בנגלה ובנסתר, כי מה שרקד הוד כבוד קדושתו עם הזקן, אין אנו מכירים אותו ובוודאי אדם גדול הוא, אבל מה שרקד בכבודו ובעצמו עם הר"ד אלעזר אזכרי שהוא משמש בהעיר, (גם אם הוא בן תורה ויראת שמים) אין זה לכבודו של רבינו – רבן של כל בית ישראל לרקוד עמו בייחוד.

והאר"י הרב שמע ושחק, והשיב להם: הלא אם התנא האלוקי רשב"י רקד עמו ביחוד, ואני הצעיר לא יהיה לכבודי לרקד עמו? [והבינו התלמידים אז את המחזה – תואר הזקן הנזכר, כי הוא רשב"י בכבודו ובעצמו, אשר שש ושמח בשמחת החבריא קדישא שבאו להילולא דיליה], ואנן מה נענה אבתריה. ומאז אכן נודע הדבר מי הוא המשמש בקודש הנזכר – בעל החרדים, כי עקבותיו לא נודעו בעוז קדושתו וצדקתו ומדרגתו, זכרו יגן עלינו'.

אספרא נא עוד מעשה שהובא בספר גדולת יהושע (מדודי הגה"צ רבי משה אריה לעוו זצ"ל, ח"ב עמ' 50) בהאי לישנא 'עובדה הוי שנה אחת ביום ל"ג בעומר באתרא קדישא מירון אצל ציון המצויינת של התנא הקדוש רבי שמעון בן יוחאי זי"ע, שהמנהג שעושים שם הדלקת מדורה, והיו נוהגים בכל שנה למכור את זכות ההדלקה בעד מעות הרבה. שנה אחת קנה את זכות ההדלקה איש נגיד אחד בעד עשרת אלפים גילדען, שהיה הון רב עצום מאד בימים ההם. ואחרי שעשו את ההדלקה שהייתה על גג המערה התחילו לרקד כל הקהל שם – שמנו מספר עצום ורב מאד, עד שהיה הגג צפוף מאד וצר מהכיל את כולם, והצפיפות והדוחק היו עד אין לשער, וככה זימרו ורקדו בהתלהבות ובהתרגשות גדולה. והנה מגודל הלחץ זו הדחק נפל האיש הנגיד הלז שהדליק את ההדלקה על הגג רח"ל ונשברו שתי רגליו ל"ע, ומפני שכל העולם היו מזמרים ורוקדים ברוב התלהבות, על כן לא ראו ולא הרגישו שאחד נפל מן הגג והוא שכב על הארץ בייסורים גדולים ונוראים, וביקש וצעק שיבואו לעזרתו ולא נשמע קולו מפני קול המזמרים. אחרי איזה זמן עבר שם איש אחד והרגיש שיש כאן אדם ששוכב על הארץ וניגש אליו ויספר לו את כל אשר קרהו, והאיש הזה נטלו בידו ויניחאו באחד החדרים הסמוכים לשם, והלך לבקש איזה רופא, שהיה דבר קשה מאד למצוא אז באותו מקום. והיו צריכים לנסוע עם עגלה עד הכפר הסמוך והביא לו איזה רופא, ביני לביני עברו כמה שעות. וכאשר בא האיש עם הרופא להחדר שהניח שם את החולה כבר לא מצאו שם והיה לו עגמת נפש גדולה, מי יודע מה נעשה עמו. והלך האיש לבקש ולשאול מי יודע מה נעשה עמו, וכאשר התחיל לבקשו

תורה. ולכבוד נשמת מאור התורה בוצינא קדישא אשר נתגלה ביום הזה, וביום הזה עלה לשמי מרומים, והוא יומא דהילולא דיליה - לאורו נסע ונלך, לכבוד ספרו הקדוש 'זהר' המאיר ומבהיק מסוף העולם ועד סופו וכו'. ותבין לפי זה, אשר נתאמת לנו מאנשי אמת, אשר השמחה ביום הזה על ציון ר' שמעון בן יוחאי היא שלא כטבע, דכתיב (משלי יג ט) 'אור צדיקים ישמח'.

מן השמים מסייעים לשמוח בל"ג בעומר - שמחה שהיא למעלה מן הטבע

ומן השמים יש סיעתא לשמוח ביום זה, כמובא בבני יששכר (מאמרי חודש אייר, מאמר ג' אות ג) 'ובזה תבין מנהג ישראל תורה הוא להדליק נרות ומאורות ביום זה, לכבוד האור כי טוב שמתחיל להתנוצץ ביום זה היקר ל"ג בעומר - טו"ב ימים קודם מתן

ולחפשו, פתאום ראה אותו שהוא מרקד בהתלהבות גדולה ויתירה, וניגש אליו ושאל אותו מה התרחש עמו בשעות אלו. התחיל האיש לספר לו, שכאשר הניח אותו שם בחדר פתאום נתגלה אליו התנא האלוקי רבי שמעון בן יוחאי, ואמר לו: הנה אתה עשית היום את השמחה הגדולה לכבודי, על כן אתה צריך להיות בריא, ונתן את ידיו הקדושים על רגליו השבורות רח"ל, ותיכף ומיד נתרפאו לגמרי ועמד על רגליו והלך חזרה לרקוד כאילו לא אירע כלום'.

חוקים להורותם

הלכות והליכות

מתוך שיעורי ההלכה,
והוספות פסקים בעל פה
שנמסרו מפי הגאון
רבי שמעיה לעזו שליט"א

הלכות מעקה

הלכות מעקה

מצות עשיית מעקה

א. מ"ע לעשות מעקה לגגו שנא' ועשית מעקה לגגך, והעובר על זה ולא עשה מעקה לגגו ביטל מצות עשה. ועובר בכל רגע ורגע על עשה ועל ל"ת שנא' ולא תשים דמים בביתך, ואף אם עשה מעקה אח"כ לא תיקן את מה שעבר למפרע כי היא מצוה תמידית בכל רגע ורגע.¹

אימתי חלות החיוב

ב. חיוב עשיית מעקה חל מיד בגמר בניית הבית עוד קודם שנכנס לדור בתוכו,² ואם בנה מעקה קודם זמן חיובו יש לעיין אם אמרינן ביה תעשה ולא מן העשוי.¹

הבדחה על עשיית מעקה

ג. העושה מעקה מברך אקב"ו לעשות מעקה, וכשמברך על מעקה חבירו מברך על עשיית מעקה,¹ ויש חולקים וסוברים דלא תיקנו ברכה על מעקה, ואולם כבר פשט המנהג לברך על עשיית מעקה.¹

א. מנ"ח תקמ"ו אות א'.

ב. בספרי כי תצא פי"ט כי תבנה בית חדש משעת חידושו עשה לו מעקה, ור"ל דתיכף משקנאו אע"פ שעדיין לא נכנס לדור בתוכו חייב במעקה כיון שדעתו ליכנס לדור בו. והנה במס' מזוזה פ"ב הלי"א איתא בית חדש כיון שגמרו חייב במזוזה, ור"ל ג"כ שחייב מיד בגמר הבנין עוד קודם שנכנס לדור בו, ואמנם במג"א ר"ס י"ט איתא דכל זמן שלא נכנס עדיין לדור בבית ה"ה פטור ממזוזה, ועיי"ש בפ' פרשה סדורה להגר"ק די"ל שגבי מעקה גם המג"א מודה שהחיוב עוד קודם שנכנס לדור בבית.

ג. עיי' בפ' פרשה סדורה להגר"ק ס' ל"ד שדן בזה, ועיי' במהרש"ג ח"א סנ"ז.

ד. כ"כ הרמב"ם.

ה. עיי' בערוה"ש חו"מ תכ"ז שהאריך בביאור השיטות ומסיק שבודאי יברך כהרמב"ם והתמים דעים. והנה בשו"ע השמיט לברכה זו, ויש שר"ל דהשו"ע חשש לדעת הרוקח שלא תיקנו

ברכת שהחיינו

ד. נחלקו הפוסקים האם מברכים שהחיינו על עשיית מעקה¹, ובפרט אם מקיים המצוה פעם ראשונה בחייו¹, וכדי לצאת ידי הספק יקח פרי או בגד חדש ויברך עליו ויכוין בדעתו גם על מצות מעקה.

מצוות צריכות כוונה

ה. קיי"ל דבמצוות דאורייתא מצוות צריכות כונה ומעכב אף בדיעבד, וע"כ צריך לכוין לשם מצות מעקה ואם לא כיון לא יצא¹, וי"א שבכל מצוה שעיקר ענינה בהתוצאה אין הכוונה מעכבת¹ והוא הדין למעקה שעיקר ענינה בהתוצאה שלא יפול הנופל ממנו והא איכא.

ברכה על מעקה, ובשד"ח מערכת ברכות סי' א' אות ט"ז דחה דבריו דא"א שיחשוש השו"ע לדעה שלא נזכרה בפוסקים, וגם היא דעה יחידאה.

ו. הרמב"ם פ"א מברכות ה"ט פסק שמברך שהחיינו על מעקה, וכ"ה באורחות חיים ובכל בו, וכ"ה בשו"ת הרדב"ז ח"ח ס"ה דלא גרע ממצות סוכה ולולב ושופר, ואולם גבי ציצית באו"ח סי' כ"ב פסק השו"ע שאינו מברך שהחיינו, וכן גבי מזוזה ביו"ד סי' רפ"ט, ומוכח דלא פסקינו כהרמב"ם, אמנם גבי מילה בסי' רס"ה פסק המחבר שמברך שהחיינו וכן גבי פדיון הבן.

ז. עיי' ברמ"א יו"ד כ"ח ס"ב גבי כיסוי הדם שמי ששוחט פעם ראשון מברך שהחיינו על כיסוי הדם ולא על השחיטה דמזיק לבריה, ובש"ך שם הביא מרוקח בשם ריב"ק משפירא דכל מצוה שעל האדם לעשות ולא עשאה ומתחנך לכתחילה צריך לברך שהחיינו, והש"ך שם הק' עליו דא"כ ה"ה בתפילין וציצית וקידושין, ועיי' בגליון מהרש"א והבג' צבי לצדיק ש שיישבו קושיית הש"ך, וכ"פ בתבונ"ש שם שמברך, ואולם בבאה"ט שם בשם פר"ח שאינו מברך וספק ברכות להקל.

ח. ועיי' במנח"ש סי' א' שכתב לדון דאפשר שאחר שאינו מקיים מצוה שוב נחשב שגם עובר ומבטל מ"ע וכאילו דר בבית שאין בו מעקה, ומסיק דעכ"פ כיון שעיקר המצוה בתוצאה והיא קיימת שוב לא שייך לחושבו שעובר ומבטל למצות מעקה.

ט. עיי' מנ"ח מצוה א' גבי מוליד בנים ולא נתכוין לשם מצוה דיצא ידי חובת מצות פו"ר, ולפי שאין המצוה בעצם עשיית המעשה כמו שופר ודומיו, רק בתוצאה והיינו במציאות הבנים בעולם והיא נעשית ממילא ואין צריך כוונה. ובמלא הרועים אות ט' כתב כן נמי גבי מצות מילה ולפי שעיקר המצוה בתוצאה דהיינו הסרת הערלה והלא היא הוסרה, וכ"ה בשו"ת בית הלוי ח"ג סי' נ"א גבי מצות אכילת קדשים דאינה חיוב על שום אדם שיאכלנו רק המצוה היא שיהא הקרבן נאכל, ומה"ט א"צ כונה שהרי מ"מ נתאכל הקרבן.

זמן הברכה

ו. י"א שמברך בתחילת עשיית המעקה¹, וי"א שאינו מברך עד המכוש האחרון וכן המנהג², ולכו"ע אם לא בירך בתחילת עשייתה יכול לברך עד גמר עשייתה, ואולם אם לא בירך עד אחר שכבר נגמר המעקה הפסיד הברכה¹.

עשיית המעקה ע"י שליח או פועל

ז. הבונה מעקה ע"י שליח או ע"י פועל ישראל מקיים מצות מעקה, ומ"מ השליח הוא שמברך בכה"ג ולא בעה"ב¹, ובפועל נכרי נחלקו הפוסקים אם מקיים מצות מעקה ויש להחמיר¹, ובכל ענין עדיף שיקיים בעה"ב המצוה בעצמו משום דמצוה בו יותר מבשלוחו וגם משום שעל ידי שליח הרי הוא מפסיד את הברכה.

דין מרפסת

ח. מרפסת של בית שיש תחתיה בית דירה חייבת במעקה מה"ת, ומרפסת היוצאת מן הבנין שאין תחתיה בית דירה להחזור"א פטורה ממעקה ולשא"פ חייבת

י. דהא כל המצוות מברך עליהם עובר לעשייתן, וכ"כ בהלכות מעקה להגר"ק דאפילו נמשך כמה ימים יברך בתחילת העשייה, ובשעה"צ שם כתב כמו בברכת חמץ שמברך על הביעור בתחילת הבדיקה ואף שהביעור אינו אלא למחר, וכמו"כ בעירוב מברך כשמתחיל לקבץ [מ"ב שס"ו סקפ"א], וכ"ה בשד"ח מערכת ברכות אות ט"ז בשם המחנ"א שלוחים סי"א.

יא. כ"ה בשו"ת חת"ס או"ח סי' נ"ב דכן פשוט דקודם לכן אינו מעקה, וכ"ה בשו"ת שבט הלוי ח"ד סי' רכ"ה.

יב. דהא אף שהמצוה נמשכת מ"מ אין כאן מעשה וכמו שהנכנס לדור בבית שאין בו מזוזה אינו מברך.

יג. רעק"א ופ"ת חו"מ סי' תכ"ז, וכ"ה בשד"ח מע' ברכות או' ט"ז, ודומה לבדיקת חמץ שכתב המג"א שהשליח מברך ופסקו המ"ב בס' תל"ב סק"י, וכ"פ הגר"ק בהל' מעקה שלו שבסו"ס מסכת מזוזה.

יד. כבר נודע דעת המחנ"א בהל' שלוחין סי' י"א שמהני עשיית המעקה ע"י פועל גוי לקיים מצות מעקה ושבעה"ב הישראל מברך עליו דיד פועל כיד בעה"ב ועיי"ש שמחלק בין אומן בקבלנות לשכיר יום, והובאו דבריו ברעק"א ופ"ת הנ"ל, ואולם במנ"ח מ' תקמ"ו פליג עליה בפשיטות, וכן פליג עליו במהרי"ט אלאזי בכורות פ"ד אות נ', ובשעה"מ פ"א מתרומות הלי"א, וספק ברכות להקל.

במעקה¹, וכן נקטו פוסקי זמנינו עיקר לחייבה במעקה ובברכה. וכל זה דוקא במקום שהדירה שתחתיה שייכת לו גם כן, אבל כשהדירה שתחתיה שייכת לאדם אחר [וכמו שמצוי על פי רוב] נחלקו הפוסקים¹, ויש להחמיר מספק ולא יברך.

מדרגות אם חייבים במעקה

ז. כבש המזבח היה פטור ממעקה, ויש הרוצים לדמות לזה דה"ה לכל מדרגות שהם פטורים ממעקה, ואולם יש המחייבים אף מדרגות במעקה מדאורייתא¹, וכן עיקר.

טו. עיי' בחזו"א חו"מ ליקוטים סי"ח שהארץ להוכיח זאת, וטעמו שאין בזה חשש נפילה כיון שהאדם נזהר שלא ליפול ממנו, ורק בגג שיש תחתיו בית דירה חידשה תורה לחוש לחשש רחוק של נפילה וחיבתו במעקה, ובכתבי הקה"י האריך להוכיח שלא כדבריו וכן בספר שיעורין של תורה סתם שצריך להחמיר לעשות מעקה עשרה וצ"ע לענין ברכה, ועיי' בשו"ת שבה"ל ח"ז סי' רכ"ט שנקט לדבר פשוט שחייב בברכה וכן עמא דבר.

טז. בתשו' המבי"ט ח"ב סי' י' שאל למרן הב"י על המשכיר את גגו מי חייב במעקה, דהמשכיר פטור כיון שאין לו רשות השתמשות בהגג ואינה שלו, ואף השוכר כיון שאין לו שימוש בהדירה שתחתיו נחשב כמי שיש לו מקום שאינו בית דירה שפטור ממעקה עיי"ש, ועיי' חת"ס יו"ד סי' ר"ה שביאר דבריו דבאמת בכה"ג פטור ממעקה, ואולם בחקרי לב ובכנה"ג ס"ל שהב"י ספוקי מספקא ליה ויש להחמיר מספק, וכ"ה בחזו"א חו"מ ליקוטים סי"ח ואמנם כתב שם שלדברי הסמ"ג המשכיר הוא שחייב במעקה, וע"כ בודאי דיש להחמיר ואמנם לענין ברכה סב"ל.

יז. בספרי דרש גגך למעוטי כבש, והטעם שאדם ההולך בכבש נזהר שלא ליפול ולכך פטרתו תורה, וכע"ז בנצי"ב דכיון שהוא מקום הילוך ולא מקום תשמיש ליכא חשש נפילה דהאדם נזהר בשעה שהולך שלא יפול, ולפי"ז נראה דה"ה במדרגות שהאדם נזהר בשעת עלייתו בהם שלא ליפול, וכמו שנזהר כשעולה בסולם או באילן, ומיהו י"ל דדוקא כבש דרחב טובא ומשא"כ במדרגות הצרים דשיכח הזיקא, ולא דמי לסולם ואילן שאין משתמש בהם בקביעות רק דרך עראי ויכול ליהדר. וכ"ה בספר היראה לרבינו יונה אות רע"ז שמדרגות חייבות במעקה. וכן מסיק בשו"ת שבה"ל ח"ז סי' רכ"ט.

